

TYÖELÄKE 4 | 2012

TE

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tilakoko kasvaa

– samoin eläke

Kaunista ja rumaa yritteliäisyyttä

Innovaatio – tuo perin supermuodikas sana, jonka taakse kätkeytyy paljon hyvää ja luonnon lakeja noudattaen jonkin verran myös vähemmän hyvää. Pohjimmiltaan innovaatiohypetyksessä kyse on vain kekseliäisyydestä ja erilaisten asioiden yhdistämisestä uudella tavalla.

Ilahduttavia esimerkkejä kekseliäisyyden tuotteistamisesta tarjoavat esimerkiksi nuorten perustamat ja usein uutta teknologiaa hyödyntävät startup-yritykset. Näitä tulee ja myös menee, mutta enää liiketoimintaiden vaihtaminen ja uuden yrityksen perustaminen ei ole mikään häpeä. Pikemminkin päinvastoin, sillä juuri onnistumista ja epäonnistumista harjoittelemalla syntyy osaavia ja menestyviä yrittäjiä.

Vähemmän ilahduttavaa yritteliäisyyttä ja innovointikykyä esiintyy myös lainrajan hämärällä puolella. Jo aivan lähimaastoon eli pohjoismaiseen Tanskaan on pesiytynyt suojelurahakulttuuri, jossa yrityksiltä pyritään kiskomaan lunnaita työolojensa turvaamiseksi. Muutama rohkea pienyrittäjä on kieltäytynyt maksamasta ja nostanut ilmiön julkiseen keskusteluun.

Emme mekään täällä Suomessa missään onnelassa elä. Esimerkiksi suurilta työmailta saattaa löytyä kansainvälisten vuokratyöfirmojen lähettämiä työntekijöitä, jotka maksavat näille työnantajilleen suojelurahaa.

Kun puhutaan suojelurahasta, ollaan toden totta kaukana lakisäätelistä eläkkeen karttumisesta. Ilmiö on syytä nostaa näkyväksi heti ja siihen täytyy pystyä puuttumaan. Elämme hyvinvointiyhteiskunnassa, joka nojaa lakisäätiseen sosiaaliturvaan – ei kiristykseen, hämäräbisnekseen, pelkoon ja laittomuuksiin.

Suurin osa työelämää tietenkin kestää kaikista kirkkaimmankin päivänvalon. Mutta myös siellä pieni käsitteiden täsmennys saattaisi olla paikallaan. Palkkatyön ja yrittäjyyden välimaastoon on syntynyt koko joukko uusia käsitteitä kuten itsensä työllistäjät, freelancerit, vuokra- ja patkätyöntekijät. Tilanne kaipaa perussääntöjen kertaamista.

Kaava on yksinkertainen: aina joku on työntekijä ja joku työnantaja. Jos työntekijällä ei ole muuta työnantajaa, on hän siinä tapauksessa itse sellainen. Ja työnantajan on vakuutettava työntekijänsä. Tähän kaavaan ei mitään välimuotoa tarvita.

Kunnon työnantaja hoitaa veloitteensa, myös itsensä työllistäjä. Varsinkin yrittäjät saattavat kuitenkin tarvita enemmän apua, neuvoja ja tukea kuin he nykyään saavat. Työeläkealalla on suoria kontakteja heihin. Käytetään niitä yrittäjien hyvinvoinnin ja tulevaisuuden turvan rakentamiseksi!

Kati Kalliomäki
päätoimittaja

Toimitus

Päätoimittaja: Kati Kalliomäki | Vt. toimituspäällikkö: Riitta Väkeväinen | Toimituspäällikkö: Anne Iivonen (vuorotteluvapaalla) | Toimitusneuvosto: Pauli Forma (Keva), Roman Goebel (Valtiokonttori), Outi Hartikainen (Varma), Mikko Karpoja (Eläke-Fennia), Eija Pakkala (ETK), Risto Syväälä (Mela) ja Mika Vidlund (ETK) | Julkaisija: Eläketurvakeskus | Toimituksen sähköposti: tyolake-lehti@etk.fi | Tilaukset ja osoitteenmuutokset: aineistotilaukset@etk.fi, puhelin 029 411 2500 | Osoite: 00065 Eläketurvakeskus | Puhelin: 029 411 20 | www.etk.fi | 47. vuosikerta | Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa, seuraava lehti ilmestyy joulukuussa (3.12.) | Helsinki 2012 | PunaMusta Oy | ISSN-L 0564-5808, ISSN 0564-5808 (painettu), ISSN 1799-5221 (verkkojulkaisu) | Kannen kuva: Karoliina Paatos | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen, Kipinä | Sisäsvujen paperi: Galerie Fine Silk 70 g/m² | Kannen paperi: Galerie Art Silk 130 g/m²

Sisältö

TYÖELÄKE 4 2012

4 Peltö elättää
Reportaasi

9 Sorsa
Hajautettu vai keskitetty työeläkejärjestelmä? Siinäpä pulma tutkija ja kolumnisti Ville-Pekka Sorsalle.

10 Asiantuntija-artikkeli
Riitta Korpiluoma pitää vakuutuslääkäreiden osakseen saamaa kritiikkiä liioiteltuna.

OL3

- 12 Sosiaaliturvashoppailua ydinvoimatyömaalla**
Olkiluoto 3:n työmaalla Eurajoella on työmiehiä kymmenistä eri maista. Eläkevakuuttamisen ongelmat ovat olleet mittavia.
- 18 Eläkesäätiö mukautuu sykleihin**
Eläkesäätiöt sopivat etenkin syklisille toimialoille, sanoo Eläkesäätiöyhdistyksen toimitusjohtaja Pasi Strömberg.
- 21 Asiantuntija-artikkeli**
Suurten eläketulojen verotus kiristyy palkansaajien tasolle.

REPORTAASI

Pelto elättää

Maatilojen määrä Suomessa vähenee, mutta tilakoon kasvaessa eläkkeet suurenevät.

SIVU 4

- 22 Asian harrastaja**
Samuel Rinnetmäki vetää työeläkealan arkkitehtuuriryhmää ja kipparoi Imperiumin vastaiskua.
- 24 Tutkinto kartuttaa eläkettä**
Erja Sandberg nappasi viiden vuoden eläkekarttuman korkeakoulututkinnosta neljässä vuodessa.

- 27 Ikäohjelma kannustaa ja palkitsee**
Lukkotehdas Abloylla on onnistuttu nostamaan eläkkeelle jäämisikää kolmella vuodella.
- 30 Kokemuksen ääntä**
Merimieseläkekassan väistytvä johtaja Helena Jaatinen katsoo menneeseen ja tulevaan.

- 32 Pallo hallussa**
Portugali sulki varhaiseläkereitin julkisella sektorilla, Britanniassa alhainen korkotaso aiheuttaa painajaisia.
- 34 Työeläkejärjestelmä 50 vuotta**
Pääministeri Jyrki Katainen toi valtiovallan tervehdyksen Tiedekeskus Heurekassa pidettyihin järjestelmän juhliin.
- 35 Tiedoksi**
- 36 Tiedoksi**
Nimitykset
Yhdyskunta-sarjakuva
- 37 Luin kirjan**
Kilpailukyky 2.0 kannustaa yhteisöllisiin toimintatapoihin. Kirsi Piha ja Liisa Poussa oikovat käsityksiä Y-sukupolvesta.
- 38 Toinen ajattelija**
Petri Hilli ja Teemu Pennanen esittävät valtavirrasta poikkeavia näkemyksiä työeläkkeiden rahastoinnista.
- 39 English Summary**
- 40 Eläketurvakeskuksen julkaisut**

Juha Äyräs harppoo alkukesästä Lumian tilan orastavalla pellolla Vihdissä. Syyskuussa hän pui vehnän leipäviljaksi. Maanviljelijöiden ansio- ja eläketulo ei päättä huimaa, mutta tilakoon kasvaessa ovat eläkkeetkin nousussa.

Teksti: Anna-Maria Stenius | Kuvat: Karoliina Paatos ja Silvi Kaarakainen

Eläkettä

A man with a beard and short hair, wearing a blue and white checkered shirt under a dark leather jacket and blue jeans, is walking through a lush green field. He is looking towards the camera with a slight smile. The background shows a clear blue sky and a line of trees in the distance.

🔥 Eläkepäivät eivät ole vielä vihtiläisen 46-vuotiaan Juha Äyräs-
sen mielessä. Hän viljelee 1700-luvulta asti suvulle kuuluneella ti-
lalla pääasiassa vehnää ja ohraa. Rypsiä laitettiin uudestaan kasva-
maan muutaman vuoden tauon jälkeen.

Juuri laman keskelle insinööriksi valmistunut Äyräs sai Lumian
tilan 60 hehtaarin pellot ja sadan hehtaarin metsäpalstat omistuk-
seensa vuonna 1992 hänen isänsä jäädessä sairauseläkkeelle. Äyräs
toimi muutaman vuoden ajan päätoimisena viljelijänä kunnes aloit-
ti päivätyöt suunnitteluinsinöörinä Nummi-Pusulassa.

Teininä tilalle muuttanut nuorukainen haki lisäoppia Tuorlan
maatalouskoulusta, vaikka viljelijäksi ryhtyminen ei siinä vaiheessa
vielä selvillä ollutkaan. Äyräs aikoo jatkaa maataloushommissa niin
kauan kuin se hyvältä tuntuu. Pari vuotta ennen nykyisen isännän
syntymää tilalta lähtivät lehmät, ja allergian vuoksi eläinten pito ei
ole mahdollista nykyään.

– Niin pitkään kuin päivätyö löytyy, ei tilan laajentamishaluja-
kaan ole. Jos kumpikaan pojista ei viljelytyötä halua jatkaa, laitan
todennäköisesti pellot vuokralle.

Toistaiseksi 8- ja 1-vuotiaat pojat ovat saaneet seurata sivusta
isänsä töitä, mutta viiden kilometrin päässä asuva appiukko toimii
innokkaana apulaisena pellolla. Kaiken kaikkiaan suunnitteluinsi-
nööriä sekä maanviljelijän työt ovat kulkeneet hyvin rinnakkain.

**Juha Äyräs katselee luotta-
vaisesti oraalla olevaa veh-
näpeltoaan alkukesästä. Hän
myy viljansa keskusliikkeelle
ohran mennessä rehuksi ja
vehnän leipäviljäksi. Kaikki,
mitä pellosta on tullut, on
mennyt kaupaksi.**

pellosta

Keväällä kylvetty vilja on tuottamassa kohtuullisen sadon, vaikka kylmä kesä viivästytti viljan kypsymistä. Mukana vehnän puinnissa ovat myös Silja-vaimo ja perheen lapset, 8-vuotias Otto ja 1-vuotias Joonatan. Edellisen kerran vauvaikäisiä tilalla asui 120 vuotta sitten.

– Kerran olen ollut sairauslomalla tapaturman vuoksi. Vilja pystyy onneksi odottamaan pari päivää, jos itse ei pellolle pääse, Äyräs selittää.

Maitotilalla ei jämähdetty

– Ufo tule, tule, yrittää **Sisko Kivelä** saada lypsyrobotille jonottavaa lehmää poseeraamaan valokuvaajalle.

Sisko ja **Tuomo Kivelän** navetasta löytyy 120 lehmää ja vasikoita vielä satakunta, mutta Sisko tunnistaa jokaisen lehmän ulkonäöltä.

Sysmässä 25 vuotta maitotilaa pitäneet Kivelät

kolminkertaistivat tilansa koon kahdeksan vuotta sitten. Parsinavetasta siirryttiin moderniin kahden lypsyrobotin navettaan, jollaisia oli Suomessa siihen aikaan ainoastaan muutama.

– Halusimme turvata maidontuotannon tilalla. Jos olisimme jämähtäneet paikoillemme, olisi tilaa ollut siitä vaikea nostaa, kertoo Sisko Kivelä laajentamisen syyksi.

Suomessa keskimääräinen maitotilojen koko muihin Euroopan maihin verrattuna on varsin pieni. Yli sadan lehmän navettoja on Suomessa runsas 200, mutta keskimäärin lehmiä on tilalla 28.

Kivelät lisäsivät omaa 60 hehtaarin peltoalaa

sadan hehtaarin vuokratelloilla, sillä niistä saatavat tuet olivat edellytys navetan laajentamiselle. Pelloilla viljellään nurmirehua ja viljaa. Lisäksi he ostavat viljaa naapuritiloilta vuosittain satuhatta kiloa.

Sukupolven vaihdos tehtävä nuorena

Laajennus kannatti tehdä, sillä perheen kaksi parikymppistä poikaa ovat ilmoittaneet innokkuutensa jatkaa yli kolmesataa vuotta suvun omistuksessa olevalla tilalla.

Vastaavanlainen tilanne on yhä harvemmalla.

Kivelät kasvattavat lehmänsä vasikoista asti. Yhteensä tilalla on parisataa eläintä.

– Maidon keskihinta Suomessa on pysynyt tasaisena, mutta miljoonan litran tuotannossa sentinkin heilahdus tuntuu, Tuomo kertoo. Säiliöautot hakevat Tuomo ja Sisko Kivelän tilalta vuodessa maitoa reilut miljoona kiloa.

Suomen maitotilojen määrä on puolittunut kymmenen vuoden aikana, ja Sisko Kivelä vahvistaa ilmiön myös naapuritilojen osalta. Maitotilavaltailta alueelta moni tila on hävinnyt jatkajien puuttuessa. Nyt naapureiden kesken on tehty työnjakoa: osa niittää, toiset levittävät lietteen ja tekevät rehua. Pelkona on yhteisöllisyyden häviäminen tilojen myötä.

Navetan laajentamisen yhteydessä Kivelöistä tuli myös työnantajia, sillä navettatöihin palkattiin yksi kokoaikainen työntekijä. Lypsyrobottien hankkimisen myötä työ ei ole enää niin fyysistä kuin ennen, mutta Tuomo Kivelästä työn määrä tuntuu kuitenkin lisääntyvän koko ajan.

– Kyllähän tämä on kuluttavaa hommaa. Päivät ovat helposti 12-tuntisia ja joskus automaattihälytyksiin täytyy reagoida yölläkin, selittää enimmäkseen maitotilan konehommista vastaava isäntä.

Viisikymppiset Kivelät haluaisivatkin pikkuhiljaa ryhtyä siirtämään vastuuta seuraavalle sukupolvelle yhtymän muodossa. Tilan ulkopuolella asuva jälkipolvi ei muutama vuoteen ole kuitenkaan vielä valmis vastuuta ottamaan, eikä tämän hetken tuhannen euron eläke houkuta. Tuomo myös haluaisi selkeää tietoa siitä, mikä oikeastaan onkaan maanviljelijän eläkeikä.

Tulevan eläkkeen riittävydestä pariskunta on huolehtinut nostamalla Myel-maksujaan tasaisin väliajoin. Nyt molemmat maksavat niitä noin 12 000 euroa vuodessa. Vuosia sitten otettua va-

paaehtoista eläkevakuutusta kerrytetään kerran vuodessa pienellä summalla.

Maatilojen rakennekehityksen edistämiseen tarkoitettu luopumistuki kokee lähiaikoina monia muutoksia. Sukupolvenvaihdoksella lähisukulaiselle tehtävän luovutuksen ikärajan ehdotetaan nousevan vuoden 2014 alusta alkaen niin, että alin mahdollinen luopumiskäsi on 59 vuotta.

Luopumistuen saajia oli Suomessa kahden viime vuoden aikana runsaat viisisataa henkilöä, kun vuosina 2006–2009 määrä oli kaksinkertainen. Luopumistuesta on sovittu vuoden 2014 loppuun.

Kivelät katsovat, että kovin pitkälle sukupolven vaihdosta ei voi kuitenkaan pitkittää.

– Kyllähän tilalla aloittavien olisi hyvä olla alle 30-vuotiaita. Tuohon ikään mennessä elämä voi olla rakennettuna jo muualle, sanoo Sisko.

”Säästöt ja kiristykset lyhytnäköisiä”

Kivelät ovat sidoksissa lehmiinsä jatkuvasti. Tilan tekniikan taitavia lomittajia on niukasti ja lisäksi hankaluuksia tuottaa työaikojen joustamattomuus. Työturvallisuutta parantamaan kehitetty mobiilinen työaikaseuranta edellyttää tiukkaa työvuorolistan noudattamista, jota valvotaan kännykän avulla. Järjestelmä ei kuitenkaan huomioi sitä, että aina ei työpäivää aloittaessa voi tietää, mitä navetassa tulee vastaan.

Kivelät katsovatkin, että lomitussasioissa tehtävät säästöt ja kiristykset eivät ole pitkänäköisiä.

– Työstä on inhimillisuus hävinnyt. Tämä vaikuttaa maatalousyrittäjien jaksamiseen ja työhyvinvointiin, Sisko sanoo. ■

Maatilat vähenevät ja eläkkeet kasvavat

☞ Suomessa maatalousyrittäjien eläketurvasta huolehtii Mela, jonka piiriin kuuluu noin 74 000 vakuutettua.

Kahdella kolmasosalla maatalousyrittäjistä päätuotantosuuntana on kasvintuotanto ja kolmasosalla kotieläintuotanto. Vuoden 2010 tilastojen mukaan noin 40 prosentilla Myel-vakuuteista oli myös jokin toinen työ, jonka puitteissa he olivat vakuutettuina.

Noin joka viides tila on lopettanut vuosituhannen vaihteen jälkeen, ja aiempina vuosikymmeninä lopettamismäärä oli vielä suurempi. Etenkin lypsykarjan pitäminen on vähentynyt maataloilta rajusti kahden viime vuosikymmenen aikana. Keskipeltoala on noussut viidentoista vuoden si-

sällä runsaasta 20 hehtaarista 37,4 hehtaariin.

Viljelijöiden keski-ikä on reilut 48 vuotta ja eläkkeelle jäädään noin 62-vuotiaana. Saatu Myel-vanhuuseläke oli viime vuonna keskimäärin 315 euroa kuussa. Tilakokojen suurentuminen on jo nyt vaikuttanut siten, että alkaneiden uusien vanhuuseläkkeiden Myel-osa oli 686 euroa kuussa.

Keskimääräinen Myel-työtulo on nyt noin 1560 euroa kuukaudessa. Maatalousyrittäjien Myel-työtulot kasvavat vuosittain 3–5 prosenttia. Syyinä ovat palkkakertoimen ja tilakokojen kasvun lisäksi yrittäjien aiempaa suuremmaksi ilmoittamat työtulot, sillä maatalousyrittäjät ovat entistä paremmin huomioineet työtulojen vaikutuksen kaikkiin sosiaalietuuksiin.

Vuoden 2013 budjettiesityksessä maatalousyrittäjäeläkkeiden valtionosuutta vähennetään 15 miljoonaa euroa korottamalla maatalousyrittäjien alennettua työeläkevakuutusmaksuprosenttia viidellä prosenttiyksiköllä. Alennettu prosentti koskee yrittäjiä, joiden työtulo on enintään 24 893,37 euroa vuoden 2012 tasoilla. Keskimäärin tienaa valkealle maatalousyrittäjälle korotus tarkoittaa reilun kahdensadan euron vuotuista työeläkemaksujen nousua.

Lähteet: Mela, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus

Hajautusta vai keskittämistä?

 Olen viime aikoina saanut osakseni kulmien kohotuksia ja sarkastisia hymähdyksiä, kun olen kertonut uusimmista tutkimuksista. Tottahan se on, ei eläkehallinnon tutkiminen kauhean jännittävältä kuulosta. Välillä tutkimuksessa kuitenkin törmää jännittäviin ilmiöihin, joita ei malta olla kommentoimatta.

Työeläkejärjestelmästä löytyy yksi tällainen ilmiö. Kyseessä on ikuinen kiistakysymys: pitäisikö eläkkeiden järjestäminen hajauttaa useaan eläkelaitokseen vai ei. Tuntuu siltä, että eläkeentällä asiasta on olemassa kaksi lähes yhtä vahvaa mielipidettä.

Ensimmäisen mielipiteen mukaan eläkkeiden hajautus moneen eläkelaitokseen tarkoittaa sitä, ettei kaikkia munia laiteta samaan koriin. Koska sijoituspäätöksiä tekee useampi ihminen ja eläkelaitoksilla on erilaiset sijoitusstrategiat, ei yhden moka johda kaiken romahdukseen. Eläkeyhtiöiden kilpailulla edistetään kustannustehokkuutta ja mahdollistetaan suomalaisyrityksien rahoituksen saanti kaikissa markkinatilanteissa. Hajautus yksityisiin eläkelaitoksiin tarkoittaa myös sitä, etteivät poliitikot pääse peukaloimaan työeläkevaroja.

Toisen mielipiteen mukaan hajauttaminen tarkoittaa turhaa menoerää. Hajauttamisesta aiheutuu lähinnä hallinnollisia kustannuksia, koska kaikkien eläkelaitosten täytyy järjestää samat toiminnot. Koska rahoitusmaailmassa jyllää suuruuden ekonomia, ainoastaan suuret toimijat pystyivät tekemään tuottoa kustannustehokkaasti.

Molemmissa mielipiteissä on ongelmia.

Eläkerahojen päätöksenteon hajauttaminen ei tarkoita, että rahat olisivat täysin eri sijoituskohteissa. Lisäksi eläkeyhtiöiden vakavaraisuusvaatimukset määrittävät kaikkien sijoitusstrategiat huomioiden. On myös muita sääntelyyn liittyviä seik-

koja, joiden takia eläkeyhtiöt eivät voi omaksua täysin erilaisia sijoitusstrategioita. Munat voivat siis olla eri koreissa, mutta kaikkia koreja kantaa kyllä sama taho.

Oli markkinatilanne mikä tahansa, eläkelaitokset eivät rahoita kannattamattomia hankkeita. Asiakasrahoituksen saatavuus riippuu sijoituspolitiikasta ja -säännöistä – ei siitä, onko laitoksia useampia vai ei. Sama pätee keskittämisen tuomiin sijoitushyötyihin. Keskittäminen tuo kustannussäästöjä sijoitustoiminnassa vain, jos sijoitusstrategiat päätetään perustaa suuruuden ekonomialle. Esimerkiksi Varma ja Ilmarinen hyödyntävät kokoaan aivan eri tavoilla.

Poliitikkojen pitäminen erossa eläkerahoista ei ole kiinni eläkelaitosten määrästä. Jos työeläkejärjestelmää hoitaisi vain yksi nykyinen eläkeyhtiö, eivät poliitikot pääsisi sormeilemaan eläkerahoja yhtään enempää kuin ennen. Kaikki riippuu siitä, millaiseksi eläkelaitokset luodaan.

Eläkeyhtiöiden kilpailu vaikuttaa järjestelmän kustannuksiin sekä alentavasti että nostavasti. Kustannushyödyt ovat rajallisia, koska kilpailua voi ja saa käydä vain rajatuin keinoin. Kustannusten nousu taas johtuu siitä, että lakisääteinen järjestelmä vaatii muun muassa perusteellista tietohallintoa. Nämä kustannukset ovat korkeat myös keskitetyssä järjestelmässä.

Kaikki mielipiteissä esitetyt asiat voivat olla niin hajautetun kuin keskitetynkin järjestelmän piirteitä. Ainoa oleellinen kysymys on se, miten eläkejärjestelmä halutaan organisoida. Hajautuksen juupas-eipäs-keskustelu näyttääkin tutkijan silmin huvittavalta.

Nauruun meillä ei tosin ole varaa, koska ketkään eivät puhu hajautuksesta yhtä sekavasti kuin hallinnon tutkijat. Tästä on muuten olemassa ihan tutkimustietoakin.

Ville-Pekka Sorsa

Kolumnistimme on Helsingin yliopiston tutkijatohtori

Työeläketurvan muutoksenhaku ja vakuutuslääkärit kritiikin kourissa

Riitta Korpiluoma
Johtaja
Eläketurvakeskus

★ Vakuutusosoikeuden saama kritiikki liioiteltua

★ Lautakunnissa käsitellään kustannustehokkaasti liki 50 000 valitusasiaa vuosittain

★ Hoitavan lääkärin tehtävä ei ole ratkaista potilaan oikeutta sosiaalivakuutusetuksiin

★ Korkeimman oikeuden presidentti **Pauliine Koskelo** arvosteli taannoin näkyvästi vakuutusosoikeuden toimintaa (HS 18.6.2012). Hän katsoi, että korkein oikeus joutuu liian usein oikomaan vakuutusosoikeuden tuomioita.

Tämä kritiikki kirvoitti useita kirjoituksia lehdistä, muun muassa Helsingin Sanomiin pääkirjoituksen 17.8.2012. Kirjoittelun jälkimainingeissa vakuutusosoikeuden yllälääkäri **Eero Hyvärinen** irtisanoutui tehtävästään.

Jo ennen Koskelon kritiikkiä Lakimieslehden numerossa 3/2012 oli pitkä artikkeli sosiaalivakuutuksen muutoksenhakujärjestelmästä otsikolla ”sosiaaliturvan karvalakkioikeus kuriin”. Artikkelin oli haastateltu useita oikeusoppineita, joita tuntuu erityisesti närästävän sosiaalivakuutuksen muutoksenhakulautakuntien asiantuntijajäsenet. Osa liputti hallinto-oikeuksien puolesta uskoen, että hallinto-oikeudet antaisivat parempaa oikeusturvaa sosiaalivakuutusasioissa.

Koko vakuutusosoikeus kritiikin kohteena

★ Koskelon kritiikin jälkimainingit eivät ole missään suhteessa hänen esittämäänsä arvosteluun. Hänen kritiikkinsä taustalla oli korkeimman oikeuden tapaturma-asioissa myöntämät valitusluvut, joita oli 24 vuonna 2010 ja kahdeksan vuonna 2011. Vakuutusosoikeus ratkaisi vuonna 2010 kaikkiaan 7503 asiaa ja vuonna 2011 yhteensä 7210 asiaa

Tapaturma-asioiden lisäksi vakuutusosoikeus ratkaisi muun muassa työeläkeasioita, Kela-etuuksia, työttömyysturvaa, opintotukea, palkkaturvaa ja aikuiskoulutustukea koskevia valitusasioita. Näissä asioissa vakuutusosoikeus on viimeinen muutoksenhakuaste, joten sen päätöksestä ei voi

valittaa korkeimpaan oikeuteen eikä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Voiko parinkymmenen hankalan tapaturma-asioita koskevan valituslupahakemuksen perusteella tehdä johtopäätöksiä vakuutusosoikeuden toiminnasta yleensä?

Muutoksenhakulautakunnat karvalakkioikeutta?

★ Lakimieslehden artikkelissa (3/2012) asianajaja **Kai Kuusi** katsoo, että lautakunnilla ja vakuutusosoikeudella on oma asiantuntemuksensa, joka ei vastaa kuitenkaan muualla toimivien asiantuntijoiden ja kansalaisten yleistä oikeustajua. Mitään tutkimusta asiasta ei ole tehty. On vain yksittäisten valittajien ja oikeusturvayhdistysten tyytymättömiä yleisönosastokirjoituksia. On selvää, että hylkäävän eläkepäätöksen saanutta valittajaa ja hänen asianajajaansa ei yleensä tyydytä muutoksenhakuasteen hylkäävä päätös.

Muutoksenhakulautakunnissa ja vakuutusosoikeudessa on erittäin osaavat esittelijät ja jäsenet. Lääkärijäsenille on kertynyt vankka asiantuntemus ratkaisulinjasta, mikä varmistaa, että samantapaisia tapauksia käsitellään yhdenvertaisesti. Valituksista noin 14–16 prosenttia johtaa muutokseen. Hylätyistä tapauksista noin 15 prosentissa valitaan edelleen vakuutusosoikeuteen. Tyypillistä on, että muutoksenhaun kestäessä saadaan usein uutta lisäselvitystä ja uusia lääkärintodistuksia. Myös hakijan terveydentilassa saattaa tapahtua tänä aikana muutoksia.

Muutoksenhakulautakunnissa käsitellään vuosittain liki 50 000 valitusasiaa. Yleisissä hallinto-oikeuksissa ratkaistiin vuonna 2010 yhteensä 22 900 asiaa. Lautakuntien kustannukset ratkaisua kohden vaihtelevat 200 ja 700 euron välillä,

kun hallinto-oikeuksissa ratkaisukustannukset ovat lähes 1500 euroa. Hintaero selittyy lautakuntien jäsenten sivutoimisuudella ja tehokkailla prosesseilla. Ei liene realistista odottaa, että valtiovalta ehdottaisi sosiaalivakuutusasioiden siirtämistä hallinto-oikeuksiin.

Oikeudenmukaisuuden periaatteet täyttyvät

★ Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksessa on lueteltu keskeiset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet ja ne sisältyvät myös Suomen perustuslakiin. Muutoksenhakulautakunnissa noudatetaan näitä oikeudellisia periaatteita. Myös organisaatiomuotona lautakunta käy ensiasteen muutoksenhakuun, asiantuntijoihin päivineen, eivätkä vastaavatyypiset muutoksenhakuelimet ole harvinaisia myöskään muualla Euroopassa. Lisäksi muutoksenhakulautakuntia ja vakuutusosoikeutta koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa perustuslakivaliokunta on aina tarkistanut, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet toteutuvat.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimissa on otettu eräissä Suomea koskevissa ratkaisuisaan kantaa asianosaisen kuulemiseen ja oikeudenkäynnin joutuisuuteen niin sosiaalivakuutusta kuin muutakin hallintolainkäyttöä koskevissa asioissa. Näiden ratkaisujen perusteella on menetetty tapoja muutettua. Käsitellyn joutuisuudessa on kuitenkin parantamisen varaa yhtä hyvin sosiaalivakuutus- kuin muissakin lainkäyttöasioissa.

Mistä siis jatkuva marina? Ymmärrettävää on, että valittaja ja asianajaja haukkuvat menettelyä, jos lopputulos ei tyydytä. Vaikeampaa on ymmärtää asiantuntijoiden kritiikkiä, joka perustuu mielikuviin, kun varsinaista tutkimusta asiasta ei ole.

Vakuutuslääkärit vastaan hoitavat lääkärit

★ Erityisen hankala kysymys näyttää olevan vakuutuslääkärien osallistuminen työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisutoimintaan eläkelaitoksissa, muutoksenhakulautakunnissa ja vakuutusoidessa. Kritisoidaan, että päätökset tehdään ja hoitavan erikoislääkärin lausunto kumotaan potilasta tutkimatta.

Suomessa on kenellä tahansa lääkäriä kokeemukseen ja osaamiseen katsomatta oikeus kirjoittaa ”työkyvyttömyyseläkepaperit” eläkehakemuksen liitteeksi potilaalleen. Useissa maissa tällainen oikeus on annettu vain tietyille, riittävän pätevyyden omaaville lääkäreille. Hoitavan lääkärin tehtävänä ei meilläkään ole ratkaista potilaansa oikeutta sosiaalivakuutusetuuksiin, vaan tuoda lausunnossaan esiin ne lääketieteelliset löydökset, joilla on vaikutusta potilaan kykyyn hankkia eläntonsa ansiotyöllä.

Oikeus eläkkeeseen perustuu sairauden, vian tai vamman aiheuttamaan työkyvyttömyyteen. Siitä esitetään selvitystä hakemukseen liitettyllä lääkärinlausunnolla. Eläkeoikeuden ratkaisijan on tietenkin varmistettava, että laissa eläkkeen saamiseksi asetetut edellytykset täyttyvät. Tähän

varmistamiseen tarvitaan lääketieteellistä asiantuntemusta niin eläkelaitoksissa kuin muutoksenhakuelimissäkin. Oikeiden päätösten ja hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi on välttämätöntä, että vakuutuslääketieteellistä asiantuntemusta on käytettävissä eläkeratkaisuja tehtäessä.

Valtaosa työkyvyttömyyseläkehakemuksista (yli 70 prosenttia) myönnetään. Mitä parempi lääkärinlausunto on hakemuksen liitteenä, sitä helpompi on asia ratkaista. Jos lääketieteellinen selvitys on ristiriitainen tai puutteellinen, oikea ratkaisu pyritään varmistamaan pyytämällä lisäselvitystä.

Perusteluja syytä parantaa edelleen

★ Käytännössä erityisen hankala taitekohta näyttää olevan sairausvakuutuksen työkyvyttömyyskäsitteen muuttuminen vuoden päiväraha-jakson jälkeen eläkelainsäädännön yleiseksi työkyvyttömyysmääritelmäksi. Sairauspäivärahan saamiseksi riittää, että hakija on kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa.

Työkyvyttömyyseläkettä yksityisaloilla ratkaistaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia ansiotuloja sellaisella saatavissa ole-

valla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Hakijasta voi olla hämmäntävää, että vasta eläkehakemusvaiheessa pohditaan, mihin muuhun työhön hänestä voisi olla.

Hylkäävien päätösten perusteluja on pyritty viime vuosina parantamaan ja tällä tiellä on syytä jatkaa. Hoitaville lääkäreille on aika ajoin järjestetty koulutusta sosiaalivakuutuslainsäädännöstä ja työkyvyn arvioinnista. Tämä koulutus on havaittu tarpeelliseksi ja sitä kannattaakin aika ajoin toistaa. Työeläkevakuuttajat Tela onkin vastikään aloittanut tällaisen koulutuskierroksen 20 paikkakunnalla yli 1200 erikoislääkärille ja perusterveydenhuollon lääkärille.

Hoitavan lääkärin informoiminen hylkäyspäätöksen syistä voisi myös olla hyödyllistä. Siihen tarvittaisiin kuitenkin hakijan lupa.

Sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** on hiljattain järjestänyt sosiaalivakuutuksen asiantuntijoille ja vakuutuslääkäreille keskustelutilaisuuksia, joissa on yhdessä pohdittu, miten nykytilaa voitaisiin parantaa. Ministeriö tehnee näiden keskustelujen pohjalta toimenpide-ehdotuksia.

TYÖ- ELÄKE- PÄIVÄ 2012

14.11.2012 • klo 12
Helsingin Messukeskus

Puoli vuosisataa takana – aika uudistua

Työeläkepäivä tarjoilee alan keskeiset aiheet ja kirkkaimmat asiantuntijat. Avajaispuheen pitää ministeri Jutta Urpilainen.

VALINNAISET SEMINAARIT:

- 1. TYÖELÄKKEEN TALOUS JA TULEVAISUUS**
Mikä mahdollistaa sekä työeläkejärjestelmän että yksilön kestävän talouden myös tulevaisuudessa? Pitääkö eläkkeen tulla kaupan päälle vai onko se kauppatavaraa?
- 2. KUKA PELKÄÄ PITENEVIÄ TYÖURIA?**
Uunituoret tutkimustietoja työnantajien ja työntekijöiden näkemyksistä joustavan eläkeiän toimivuudesta, analyysi 2005 eläkeuudistuksen vaikutuksista ja debattia downshiftauksesta.
- 3. TYÖKYVYTTÄ KÄYTTÖÖN**
Estradilla STM:n hankkeet osatyökykyisten työllistymiseksi, Helsingin kaupungin esimerkillinen työterveyshuolto, ja kansainvälisiä esimerkkejä tk-eläkkeiden uudistuksista.

Lopuksi nähdään nuorten aikuisten videoterveiset eläkepäätäjille ja kuullaan eläkeneuvotteluryhmän kommentit livenä lavalta. Päivän päätteeksi buffet ja seurustelua. Lisätietoja www.etk.fi ja ETK:n koulutuksen uutiskirje.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

013

sosiaaliturva- shoppailun luvattu työmaa

*Teksti: Antti Karkiainen
Kuvat: Lehtikuva
Grafiikka: Jouko Ollikainen*

Olkiluodon ydinvoimalatyömaalla tehdään raakaa bisnestä ihmisten perusoikeuksilla. Uudet lakimuutokset tehostavat ja selkeyttävät Eläketurvakeskuksen ja Verohallinnon valvontayhteistyötä.

Olkiluoto 3 ydinvoimalatyömaa Eurajoella

OL3

- Suomen viidennen ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen alkoi elokuussa 2005.
- Rakennustöistä vastaa ranskalainen teollisuuskonserni Areva. Rakennuttajana toimii Teollisuuden voima (TVO).
- Voimala valmistuu näillä näkymin vuonna 2015. Aikataulu on venynyt kaksinkertaiseksi alun perin suunnitellusta.
- OL3-reaktori tulee olemaan maailman suurin sähkönteholtaan.
- Työmaasta on tehty lukuisia tutkintapyyntöjä ja rikosilmoituksia.

”Lampuista ja palohälyttimestä roikkuu vessapaperinauhoja, joista puolestaan roikkuu työeläkelaitoksen kaavakkeista askarreltuja koristeita. Mihin muuhun työntekijät suomenkielisiä pumaskoja tarvitsisivatkaan.” (*Näkymätön kylä, Into. 2010*)

Näin kuvailee sosiologi-kansanedustaja **Anna Kontula** Eurajoella Olkiluodon ydinvoimalatyömaan parakkikylässä sijaitsevaa keittiötä lauantai-illan grillijuhlien jälkeen.

Suomen suurimman ja kansainvälisimmän työmaan arki koostuu pahimmillaan kuuspäiväisistä työviikoista, poljetuista oikeuksista ja ikävästä kotimaahan.

Olkiluoto 3:ssa työskentelee tällä hetkellä noin 3800 työntekijää noin 500 yrityksen palveluksessa. Työmaalla puhutaan kymmeniä kieliä: työntekijöistä 80 prosenttia on ulkomaalaisia, enimmäkseen itäeurooppalaisia.

Suurin osa heistä ei tarvitse työeläkelaitosten kaavakkeita, he ovat Suomessa tilapäisellä kokenuksella, lähetetyn työntekijän todistuksella.

– He ovat työeläkevakuuttamisen suhteen poikkeustapauksia. Pääsääntöhan on se, että työ vakuutetaan työskentelymaassa, kertoo tarkastuspäällikkö **Tiia Lahti** Eläketurvakeskuksesta.

Poikkeustapaus kuvaa hyvin koko työmaata – juuri mikään ei ole edennyt suunnitelmien mukaan.

Eläkevakuuttamisen osalta ongelmien todellinen laajuus ja vakavuus alkoi selvitä vuonna 2008, kun verohallinnolta saatuja tietoja työmaalla toimineista yrityksistä verrattiin vakuutustietoihin.

– Työntekijöiden määrä alkoi kasvaa vuonna 2007. Siitä eteenpäin epäselvyyksiä on riittänyt. Eläkkeitä koskevat epäselvyydet ovat koskeneet noin tuhatta työntekijää, Lahti huokaa.

Myös yhteistyössä ranskalaisen laitostoimittaja Arevan kanssa oli aluksi haasteita.

– Sanotaanko näin, että kulttuurierot ovat suuret. Toimivan yhteistyön rakentaminen keski pitkään. Olimme välillä valmiita jopa laajoihin työmaatarkastuksiin, mutta nyt yhteistyö toimii hyvin.

Lähes kaikki eläkevakuuttamiseen liittyvät epäselvyydet on saatu valvonnan seurauksena kuntoon.

Monimutkaisia vakuuttamiskuvia

Olkiluodon eläkevakuutusvalvonnan suurin saavutus ovat olleet juuri lähetetyt työntekijät.

Työvoiman liikkuvuus EU:n sisällä on lisääntynyt räjähdysmäisesti viimeisen 10 vuoden aikana. Työnantajat suosivat lähetettyjä työntekijöitä, sillä heidän vakuuttaminen tapahtuu työntekijän kotimaan lainsäädännön mukaan. Eläkemaksut

ja muut sosiaalivakuutusmaksut nostavat Suomessa palkkakustannuksia noin kolmekymmentä prosenttia, EU:n uusissa jäsenmaissa sivukulut ovat selkeästi alhaisempia.

Tässä ei ole mitään laitonta, jos vakuuttaminen on hoidettu asianmukaisesti. EU:n sosiaaliturva-asetus suosii

lyhyitä työjaksoja: työntekijät vaihdetaan surutta uusiin, kun halvan komennuksen aika loppuu.

– Pitkien urakointiketjujen ja joskus jopa väärinnettyjen todistusten takia työnantajien tavoittaminen ja tarvittavien tietojen saaminen on hankalaa. Työnantaja saattaa toimia ulkomailla, eikä sillä välttämättä ole toimipaikkaa tai edustajaa Suomessa, kertoo Lahti.

Käytännössä työnantajan järjestely voi olla hyvinkin monimutkainen: Esimerkiksi puolalaisen työntekijän lähettäjäyritys saattaa olla kansainvälinen rekrytointifirma, joka on perustanut sivukonttorin Kyprokselle säästääkseen työvoimakustannuksissa. Lähetetyn työntekijän todistus on myönnetty sillä perusteella, että työntekijä vaihtaa säännöllisesti työskentelymaata, eikä työskentele lainkaan asuinmaassaan. Tällöin vakuuttaminen hoidetaan työnantajan kotipaikan eli tässä tapauksessa Kyproksen sivukonttorin mukaan.

– Käytännössä työntekijä on kuitenkin saatanut työskennellä Suomessa jopa vuosia, jolloin kyse ei voi mitenkään olla säännöllisestä työskentelymaasta vaihtamisesta, kertoo Lahti.

Näyttää siltä, että todistuksia myönnetään löyhin perustein, koska ne tuovat myöntäjämälle tuloja. Yksi tällainen satoja ▶▶▶

"Olkiluodosta mafialle suojelurahaa"

 Olkiluoto 3 -työmaalla vallitsee työnantajan markkinat.

Ulkomaalaiset työntekijät suostuvat huonoihin työehtoihin, koska kotimaassa ei ole töitä, eikä vahvaa sopimuskulttuuria. Usein puoleen hintaankin tehty työ on kotimaan palkkatasoa selkeästi korkeampi. Esimerkiksi Moldovassa rakennusmies tienaa keskimäärin 200 euroa kuukaudessa

– Työmaalla laiminlyödään jatkuvasti ylityökorvauksia ja muita työehtosopimukseen kuuluvia etuja. Palkkoja on jätetty maksamatta, ja järjestäytymisestä rangaistaan arestilla, kertoo Metalliliiton Olkiluodon yhdyshenkilö **Janne Vainio**.

Poikkeuksiakin löytyy: pitkään työmaalla työskennellyt ammattimies voi päästä lähelle suomalaisten työehtoja. Tämä on kuitenkin harvinaista.

– Porukkaa vaihdetaan tiuhaan, että päästään kiertämään työnantajavelvoitteita ja vaikeuttamaan viranomaisten selvitystyötä, kertoo Vainio.

Iso osa ulkomaaisista työntekijöistä palkataan kansainvälisten vuokratyrytysten kautta. Vainion mukaan syrjäkylien rekrytointitilaisuuksissa tehty sopimukset saatetaan mitätöidä Olkiluodossa – luvattu nettopalkka onkin bruttotuloa. Vaihtoehdot ovat vähissä: joko allekirjoitat uuden sopimuksen tai lähdet kotiin.

– On myös ihmisiä, jotka mafian organisoimana pakotetaan Olkiluotoon töihin.

Tällaisia tarinoita Vainio on kuullut bulgarialaisilta maalareilta.

– Bulgarialaiset ovat kertoneet olevansa mafian omistaman rekrytointifirman kautta täällä töissä. He joutuivat maksamaan mafialle 50 euroa viikossa suojelurahaa.

Kukaan henkilöistä ei ole halunnut lähteä selvittämään asiaa omalla nimellä. Työntekijät eivät pelkää vain itsensä vuoksi, kotimaassa eläviä perheitä on uhattu väkivallalla.

Työnantaja vei palkat

Vainio kertoo myös bulgarialaisista maalareista, jotka elivät viikkoja kalastamalla jäätyään jumiin Olkiluotoon.

Työnantaja oli luvannut 1 200 euron kuukausipalkan. Palkkapäivänä käteen maksettiin vain pari sataa. Loput luvattiin maksaa myöhemmin. Tämä toistui kahden kuukauden ajan, jonka jälkeen työnantaja hävisi kuin tuhka tuuleen. Rahaa lentolippuun ei ollut ja pian myös ruoka oli kortilla.

– He kalastivat hengenpitimikseen. Viimeisenä hätähuutona he marssivat pääportille ja paikalle hälytettiin työmaapastori ja ammattiliitot, kertoo Vainio.

Bulgarialaisesta yrityksestä on tehty kansainvälinen etsintäkuulutus. Työntekijöiden palkat ja lentoliput saatiin perittyä yrityksen yläpuolella urakointiketjussa toimivalta saksalaiselta yritykseltä.

Antti Karkiainen

työntekijöitä koskeva juttu on esitetty vietäväksi EU-komission ratkaistavaksi.

– Tässä on kyseessä myös ihmisten perusoikeudet. On hyvä muistaa, että lähetetyn työntekijän todistus ei määrää pelkästään työntekijän eläketurvaa, vaan koko sosiaalivakuutuksen, Lahti summaa.

– Sanottakoon vielä, että suurin osa työnantajista on hoitanut velvoitteensa oikein. Vaikka epäselvyydet ovat kohdistuneet suureen työntekijämäärään, väärinkäytöksiä on ilmennyt vain muutamien toimijoiden kohdalla.

Valvojen yhteistyö tiivistyy

Olkiluodon ongelmien laajuus on yllättänyt kaikki viranomaiset. Siitä on ollut myös hyötyä: yhteistyö on tiivistynyt ja tehostunut huomattavasti.

Olkiluodon ongelmavyöhyte on poikunut viranomaisfoorumin, jossa Eläketurvakeskus, Verohallinto, maistraatti, poliisi ja tilaajavastuulakia valvova aluehallintovirasto (AVI) kehittävät yhteistyötään.

– Mukana ovat myös ammattiyhdistysliikkeen edustajat. Heiltä saamme tärkeää ruohonjuuritasoa tietoa työmaan tilanteesta, kertoo Lahti.

Tilannekatsauksen ja kokemusten vaihdon lisäksi foorumissa keskustellaan tulevista lainsäädäntöuudistuksista ja niiden merkityksestä viranomaisyhteistyölle.

Harmaan talouden kitkemisessä Eläketurvakeskuksen lähin kumppani on luonnollisesti Verohallinto, jonka kanssa Olkiluodon työmaalla on pidetty tiedotustilaisuuksia työnantajille ja -tekijöille.

– Tiedottamisella ja asiakkaiden ohjaamisella on suuri merkitys. Työmaan veronmaksuaktiiviteetti on noussut vuosien mittaan merkittävästi ohjaus- ja valvontahankkeiden myötä, kertoo Verohallinnon ylitarkastaja **Pekka Muinonen**.

Viranomaisten tiivistynyt yhteistyö on poikunut myös verovalvonnan näkökulmasta uudenlaisen yhteistarkastusmallin, joka on laajentunut lähes kaikkeen rakennustyömaiden valvontaan hyvin tuloksin. Tätä mallia on sovellettu myös Olkiluodossa.

– Ennen jokainen viranomaistaho suoritti omat tarkastuksensa. Nyt eri viranomaiset voivat olla samaan aikaan rakennustyömaalla ja tehdä yhtäaikaisesti omaa valvontaansa omien lakien mukaisesti. Tämä on tiivistänyt yhteistyötä ja osoittautunut erittäin tehokkaaksi tavaksi toimia, kertoo Muinonen.

Byrokratia haittaa tietojenvaihtoa

Olkiluodossa viranomaisten yhteistyötä hidastavat osin riittämättömät tiedonsaantioikeudet. Vuon-

Hallituksen ykkösprioriteetti?

Pääministeri Jyrki Katainen linjasi harmaan talouden kitkemisen yhdeksi hallituskauden pääprioriteeteista. Lakiuudistuksia on vireillä kiitettävästi, mutta missä ovat valvontatyön lisäresurssit?

Aluehallintovirastossa tilaajavastuulakia valvoo vain toistakymmentä tarkastajaa. Verohallinnolla on tällä hetkellä 700 tarkastajaa, joista yksi on Olkiluotovastaava.

– Esimerkiksi Hollannin kokoisessa maassa on useita tuhansia tarkastajia. Resurssien määrä on aina valintakysymys, joka kuvaa selkeästi päättäjien tahtotilaa, huomauttaa Verohallinnon ylitarkastaja **Pekka Muinonen** (kuvassa).

Jokainen verohallinnon tarkastaja tuottaa puoli miljoonaa euroa vuodessa, joten lisäuloja valtion kirstuun ainakin tulisi.

na 2007 voimaan tulleen tilaajavastuulain valmisteluun liittyi työmarkkinaosapuolten välisiä eturistiriitoja. Lopputulos oli monta kompromissia sisältävä raakile, joka hidastaa erityisesti aluehallintoviraston (AVI) työtä.

Tilanne heijastuu luonnollisesti myös eläkevakuuttamisen ja koko harmaan talouden valvontaan.

– Alkuun AVI:lla ei ollut oikeutta saada mitään tietoja. Sitten saimme kertoa, onko yrityksellä vakuutus vai ei, mutta emme esimerkiksi sitä, kuinka monta työntekijää on vakuutettu, toteaa Lahti.

AVI:illa ei ole suoraa oikeutta saada tietoa myöskään työeläkeyhtiöistä. Tietoja voidaan luovuttaa vain jos syytä epäillä -kynnys ylittyy.

Myös Verohallinnossa ihmetellään nykylain-säädännön byrokratiaa. Valvonnan resurssit ovat rajalliset ja tietyltä osin viranomaisten välistä tietojen vaihtoa tulisi edelleen kehittää. Järkevällä toiminnalla voidaan vähentää myös byrokratiaa.

– Nämä asiat ovat koko ajan keskustelun kohteena. Mielestäni viranomaisten välistä tietojenluovutuslainsäädäntöä pitäisi keventää. Emme voi luovuttaa kovin helposti tietoja ETK:lle AVI:sta puhumattakaan. Esteenä on nykylain-säädäntö, mutta toisaalta myös historiallinen varovaisuus, kertoo Muinonen.

Lakiuudistukset mullistavat valvonnan

Lahti ja Muinonen ovat innoissaan valvonnan uusista ja tulevista lakiuudistuksista. Syyskuun alus-

ta alkaen rakennustyömiesten kuvallisista tunnistekorteista on löytynyt identifiointia helpottava veronumero.

Käytännössä työntekijän on ilmoitauduttava veronumerorekisteriin ennen työskentelyn aloittamista. Verohallinto kerää tällöin tarpeelliset tiedot henkilön verotuksellisen aseman arvioimiseksi, muun muassa arvion työskentelyn kestosta.

– Uudistusten myötä tulemmme saamaan aiempaa ajantasaisemmin tietoja siitä, onko työntekijöillä lähetetyn työntekijän todistuksia mukana. Se nopeuttaa työtämme huomattavasti, kertoo Lahti.

Veronumeroa tärkeämpänä Muinonen pitää työnantajaa koskevaa rakennustyömaiden työntekijä- ja urakkatietojen kuukausittaista ilmoittamisvelvollisuutta, joka tulee voimaan ensi vuonna.

– Ennen työmaalla työntekijöiden varma tunnistaminen oli vaikeaa. Kun työmaalla ei kirjattu tai edes tiedetty, keitä siellä työskenteli, meille jopa valehdeltiin, että työntekijät olivat olleet töissä vasta muutaman päivän tai aloittaneet ”tänään”.

Tosiasiasasiassa he olivat työskennelleet yhtäjaksoisesti tehtävässä työmaan alkamisesta saakka tai vuosia.

Muinosen mukaan mittava lainsäädäntöuudistus luo kaikille osapuolille win-win-tilanteen. Rakennustyömaalla ylläpidettävät lakisääteisiksi muuttuvat tiedot luovat työmaan johdolle mahdollisuuden kustannustehokkaaseen ja entistä riskittömämpään toimintaan. Samaan aikaan verottaja saa reaaliaikaisia tietoja hyödynnettäväksi omassa toiminnassaan.

Myös tilaajavastuulaki uudistuu. Vaikka vi-

ranomaisten väliset tiedonsaantioikeudet eivät laajene, moni asia paranee. Aikaisemmin laki ei ulottunut urakoitsijoiden vakiintuneisiin sopimuskumppaneihin. Nyt myös pitkäaikaisilta yhteistyökumppaneilta on pyydettyä tilaajavastuulain edellyttämät selvitykset.

Lisäksi rakennuslalla otetaan käyttöön korotettu laiminlyöntimaksu esimerkiksi tilanteessa, jossa tilaaja tekee sopimuksen liiketoimintakiellossa olevan toimijan kanssa.

– Uudistukset pakottavat suuret työmaat, kuten Olkiluodon järjestäytymään ihan eri tavalla. Vilunki alkaa muodostua jo niin hankalaksi, että verojen ja muiden maksujen maksaminen alkaa näyttää edullisemmalta tavalta toimia, kertoo Muinonen.

Lähteet:

Anna Kontula: Näkymätön kylä. Into. 2010.

Kirsti Ylihalla, Harmaan talouden selvitysyksikkö, Verohallinto: Ulkomainen työvoima ja ulkomaiset yritykset Olkiluodon ydinvoimalatöyömaalla.

Ilmiöselvitys 30 / 2011.

Toimitusjohtaja Pasi Strömberg on huolestunut työeläkealan kilpailutilanteesta: siinä on hänen mielestään liikaa kitkaa

ESY:n toimitusjohtaja Pasi Strömberg kiistää huhut pienten laitosten ahdingosta:

Säätiöt ja kassat ajankohtaisempia kuin koskaan

Kuka?
Pasi Strömberg

- Syntynyt 1973
- Vaimo, 3 lasta
- Koulutukseltaan FM, VTK ja CEFA
- Harrastuksina tennis, kuntosali, juoksu ja tanssi

Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta eläkesäätiöt ja -kassat ovat yhtiöitä vakavaraisempia. Ne tarjoavat räätälöityjä ratkaisuja, jotka tukevat yritysten liiketoimintaa. Eläkemaksu on menoerä, johon voi vaikuttaa, Pasi Strömberg muistuttaa.

Eläkesäätiöyhdistys ESY:n toimitusjohtaja Pasi Strömberg avaa oven Helsingin Kalevankadulla. Sisällä huoneistossa työskentelee pieni neljän hengen ryhmä, jonka tehtävänä on pitää pienten eläkelaitosten puolta.

Pienissä eläkelaitoksissa vakuutettujen lukumäärä on nopeasti vähentynyt. Säätiöissä ja kassoissa on enää noin kaksi prosenttia kaikista eläkevakuutetuista. Pasi Strömberg kuitenkin hymyilee huhuille pienten eläkelaitosten kuolemista sukupolttuon.

– En ole samaa mieltä niiden kanssa, joille säätiöt ja kassat ovat vanha jäänne. Pienet eläkelaitokset ovat tätä päivää, säätiöt ja kassat voivat hyvin, Strömberg kuittaa.

Tilastojen valossa tarkasteltuna säätiöt ja kassat voivatkin hyvin. Säätiöiden ja kassojen vakavaraisuus on pääsääntöisesti eläkeyhtiöitä parempi. Hoitokustannukset ovat yhtiöiden kustannuksia pienemmät ja sijoitustuotot ovat pitkällä aikavälillä olleet yhtiöiden tuottoja korkeammat.

Hyvä talous on auttanut pieniä eläkelaitoksia pitämään eläkemaksun tason alhaisena. Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan TyEL-vakuutusmaksu palkkasummasta oli vuosina 2000 – 2010 kassoilla keskimäärin 18,9 prosenttia, säätiöillä 20 prosenttia ja yhtiöillä 21,3 prosenttia.

Säätiö sopii sykleihin

Pasi Strömberg korostaa, että eläkevakuuttamisessa säätiö- tai kassamalli ei saa olla itseisarvo siinä missä eläkeyhtiökään. Strömbergin mielestä vakuuttamisessa on päädyttävä ratkaisuun, joka tukee yrityksen liiketoimintaa.

– On yrityksiä, joille säätiö tai kassa on paras ratkaisu. Eläkevakuuttamisessa oma säätiö tai kassa voi tuoda tietyille toimialoille sekä omistuskenteeltaan keskittyneille yrityksille, kuten perheyriksille, selkeitä etuja.

– Erityisesti syklisillä toimialoilla, kuten vaikkapa metalliteollisuudessa, oma eläkesäätiö voi auttaa yrityksen vuosituloksen vaihtelujen hallinnassa. Yritys voi omassa säätiössään muuttaa maksutasoaan. Hyvinä aikoina eläkemaksua voidaan korottaa, heikkoina aikoina taas pienentää, Strömberg sanoo.

Omassa laitoksessa hoidettu eläkevakuuttaminen kehittää myös yrityksen kustannustietoisuutta. Eläkesäätiöstä tai kassasta yritys havaitsee helposti, mistä se maksaa ja kuinka paljon.

– Yritykset osaavat vaatia kustannusten läpinäkyvyyttä ostaessaan muitakin palveluja, esimerkiksi taloushallinnon tarpeisiin. Kustannustietoisuutta kannattaa vaalia myös eläkevakuuttamisessa. Luullaanko yrityksissä, että eläkemaksu on menoerä, jolle ei voi mitään, Strömberg kysyy.

– Eläkeyhtiöt tuovat markkinoinnissaan usein esiin, että eläkeasioiden ulkoistaminen olisi yrityksille se oikea ratkaisu. Itse taas olen huomannut, että mitä parempi eläkeasioiden osaaminen yrityksessä on, sitä parempaa palvelua osataan vaatia. Siinä mielessä eläkevakuuttamista ei kannata ulkoistaa noin vain.

– Yrityksen pitäisi miettiä eläkeasioita koko yrityksen ja henkilöstön näkökulmasta, ei vain menoeränä.

Vastakkainasettelu on turhaa

ESY on Telan jäsen. Strömberg katsoo uutta Telaa ja sen painotuksia tyytyväisenä.

– Telan uudessa strategiassa on todettu, että hajautettua toimeenpanoa tulee vahvistaa. Siinä on selkeä viesti, mihin suuntaan eläkealaa tulee kehittää.

Säätiöiden ja kassojen vastakkainasettelua eläkeyhtiöiden kanssa Strömberg pitää turhana. Yhteisiä asioita ja etuja on paljon. Osa säätiöiden ja kassojen tarpeista poikkeaa kuitenkin yhtiöiden

tarpeista, joten ESY:n edunvalvonnan on purtava katvealueisiin. ESY:n päätyönä on vaikuttaa alan lainsäädännön kehittämiseen.

– Ei ole itsestään selvää, että säädösvalmistelussa otetaan huomioon säätiöiden ja kassojen näkökulma. On itse tuotava oma kanta esiin.

Edunvalvonta tarkoittaa ESY:lle myös yrityksille suunnattua koulusta ja neuvontaa.

– Viestimme poikkeaa eläkeyhtiöiden viestistä. Eläkeyhtiö puhuu aina omasta puolestaan. Me taas kerromme ratkaisuista, jotka eivät sido keskustelukumppania meihin.

– Tavoitteenamme ei ole, että neuvonta johdetaan aina uuden säätiön tai kassan perustamiseen. Eivät kaikki yritykset halua ottaa sellaista päätäntävaltaa itselleen, mitä säätiön ja kassan perustaminen tuo tullessaan.

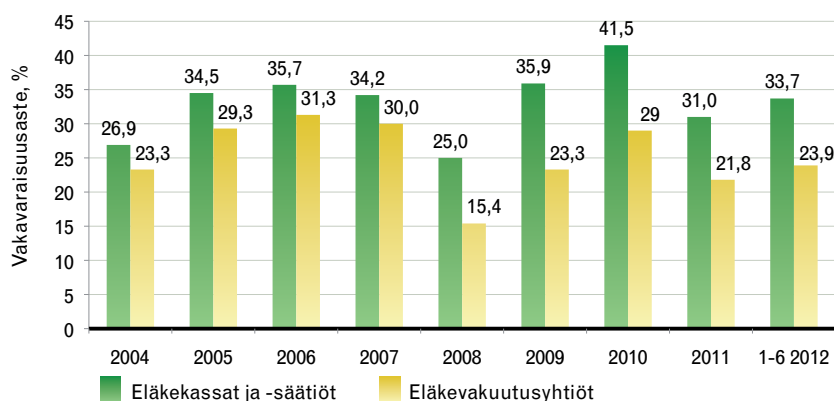
Työeläkealan kilpailu liian kitkainen

ESY:n toimitusjohtaja Pasi Strömberg on huolestunut työeläkealan kilpailutilanteesta.

– Kilpailuvirasto on selvittänyt lakisääteisen eläkevakuuttamisen toimialaa ja todennut hyvin selvästi, että tasapuolisuus ei alalla toteudu. Mielestäni meidän eläkejärjestelmän edustajien pitäisi ottaa viraston havainto vakavasti. Jossakin on kitkaa.

Tilanteen parantamiseksi Strömberg katsoo

Työeläkelaitosten vakavaraisuudet 2004 – 30.6.2012

• Vuosien 2008 – 2012 vakavaraisuudet poikkeuslain mukaisina, joka nostaa vakavaraisuuksia noin 5 prosenttiyksikköä.

ESY ry
Lähde: Fiva

Eläkekassat Viabek ja Oma selvitystilassa

Kaksi eläkekassaa on vuoden sisällä asetettu selvitystilaan. Yrittäjien eläkekassa Oma asetettiin selvitystilaan huhtikuussa 2012 ja Liikennepalvelualojen eläkekassa Viabek joulukuussa 2011. Selvitystila ei vähennä kenenkään eläkettä tai johda työsuhteesta ansaitun etuuden heikkenemiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston suuntaan. Työeläkerahastolain valmistelussa on paljon pelissä.

– Käytännön kokemusten perusteella väitän, että eläkelaitosten siirtyvää toimintapääomaa ja päättäneitä vakuutuksia koskevat säädökset ovat johtaneet nykytilanteeseen.

– Jos eläkevakuuttamisen markkinat toimisivat hyvin, Suomessa ei viime vuosina olisi vain purettu säätiöitä ja kassoja, vaan perustettu myös uusia. Toivon, että alan toimijat suhtautuisivat rakentavasti kilpailun lisäämiseen alalla.

Lisäeläketurva kannustaa ja motivoi

Maksuperusteisen lisäeläkesäätiön mahdollistava laki tuli voimaan 2009, ja ESY puhuu nyt myös lisäeläketurvan puolesta. Tässäkin näkökulma on yritysten toiminnassa.

– Kun yrityksissä mietitään kannustimia kokonaisuutena, kannattaa pohtia myös lisäeläke-

turvan mahdollisuudet. Lisäeläketurva on väline motivointiin ja palkitsemiseen, Strömberg painottaa.

ESY:lle lisäeläketurva on kannustin, ei lakisääteisen eläkkeen kilpailija. Strömberg muistuttaa, että lisäeläketurva on vain pieni siivu lakisääteisen eläkkeen päälle.

– Lisäeläkesäätiö toimii avainhenkilöiden si-
touttamisessa tai kuten henkilöstörahasto, yrityk-
sen kaikkien työntekijöiden kannustinjärjestelmä-
nä. Parhaimmillaan ne ovat toisiaan täydentäviä
järjestelyjä. Eläkesäätiön perustaa kuitenkin aina
yritys, henkilöstörahastossa päätösvalta on yksin-
omaan henkilöstöllä.

*Teksti: Peter Lindström
Kuvat: Patrik Lindström*

✂️ Selvitystila tarkoittaa toimenpiteitä eläkekassojen omaisuuden realisoimiseksi ja vakuutustoiminnan siirtämiseksi muiden työeläkelaitosten hoidettavaksi. Eläkekassa ei voi selvitystilassa vakuuttaa uusia asiakkaita.

Selvitystilan aikana eläkekassojen henkilökunta huolehtii edelleen muun muassa eläkkeiden maksamisesta, käsittelee uudet eläkehakemukset ja vakuutusten muutokset sekä hoitaa erääntyneiden vakuutusmaksujen perinnän.

Eläkekassojen hoitamat eläkkeet ovat lakisääteisiä. Kaikki etuudet määräytyvät työeläkelakien ja asetusten mukaisesti.

Sekä Oma että Viabek ovat kassankokouksessaan valinneet selvitysmieheksi Asianajotoimisto Sivenius, Suvanto & Co Oy:stä asianajaja **Kari Huttusen**. Huttunen on erikoistunut muun muassa eläkesäätiö- ja kassalainsäädäntöön. Huttusella on aikaisempaa kokemusta selvitystilan hoitamisesta. Hän toimii myös Säteri Oy:n sairauskassan ja eläkesäätiön selvitysmiehenä.

Selvitystilan kestoa kassat eivät osaa arvioida.

Ylen säätiö sai eläkkeellesiirtymisiän nousuun

✂️ Yleisradion eläkesäätiön toimitusjohtajan **Harri Lemmetin** mukaan omassa säätiössä hoidettu eläketurva on viime vuosina saanut uusia perusteita. Eläkesäätiö on osoittautunut Yles-
sä hyväksi välineeksi työkyvyn parantamisessa.

– Työterveyshuollon ja säätiön välinen yhteistyö työkyvyttömyysriskin hallinnassa on läheisempää ja tiiviimpää kuin vakuutusyhtiön kanssa. Tämä yhteistyö on johtanut Yleisradiossa keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän nousuun, saira-

uspoissaolojen laskuun ja työkyvyttömyystapausten laskuun, Lemmetti sanoo.

Yle kokee, että oma eläkesäätiö tuo myös monia muita etuja.

– Eläkesäätiö voi vuositasolla joustaa kannatusmaksuissa, vakuutusyhtiö ei saa näin tehdä. Tällä tarkoitetaan käytännössä tason säätöä toimintapääomaa kartuttamalla tai purkamalla.

– Myös sijoitusomaisuuden riskitaso voidaan säätää halutuksi.

Harri Lemmetti kertoo, että Ylessä eläkeva-
kuuttamisessa painotetaan myös kustannus-
hokkuutta ja läpinäkyvyyttä. Omassa säätiössä
sekä eläkkeisiin että niistä johtuviin kustannuk-
siin liittyvä tieto on lähellä ja helposti saatavissa.
Vaihtoehto on selvä.

– Eläkesäätiö on ollut vakuutusyhtiötä edullisempi vaihtoehto.

Isojen eläketulojen verotus kiristyy

Juha Knuuti
Erityisasiantuntija
Eläketurvakeskus

★ Korkeatuloisten eläkeläisten verotus kiristyy palkansaajien tasolle

★ Pienituloisten verotusta kevennetään

★ Muutoksia lisäeläkkeiden verovähennysoikeuteen, tuloveroasteikkoon ja Yleisradiovero

★ Hallitus esittää (HE 87/2012) vuodelle 2013 uutta eläketulon lisäveroa. Lisäveron avulla korkeatuloisten eläkeläisten verotusta kiristetään vastaamaan 53 vuotta täyttäneen palkansaajan veroja ja maksuja (maksurasitusta). Lisäveron määrä on ehdotuksen mukaan kuusi prosenttia yli 45 000 euron vuosieläketulosta. Suurten eläketulojen verotuksen kiristämisen arvioidaan lisäävän valtion tuloja noin 50 miljoonalla eurolla vuodessa.

Alla olevasta kuvasta voidaan nähdä eläketulon lisäveron vaikutus. Aikaisemmin eläketulon verotus oli noin 26 000 euron vuositulojen jälkeen kevyempää 53 vuotta täyttäneen palkansaajan maksurasitukseen verrattuna. Lisäveron vaikutuksesta eläke- ja palkkatulojen maksurasitus on vuonna 2013 hyvin lähellä toisiaan. Erittäin korkealla tulotasolla eläkkeen verotus olisi esityksen jälkeen jopa hieman palkansaajien maksurasitusta korkeampaa.

Laskelma sisältää 53 vuotta täyttäneen palkansaajan työeläkemaksun sekä muut pakolliset maksut. Laskelmassa on maksujen osalta käytetty ennakkollisia tietoja vuodelle 2013 ja vuoden 2012 keskimääräisiä kunnallis- ja kirkollisveroprosentteja. Vuonna 2013 voimaan tulevaa yleisradiovero ei ole otettu huomioon.

Eläke- ja palkkatulojen maksurasitusta on pyritty saattamaan samalle tasolle pitkän aikaa.

Eläketulojen verotus kevenyi 2000-luvun loppupuolella huomattavasti. Erityisesti vuonna 2008 eläkeläisten verotusta kevennettiin merkittävästi korottamalla valtionverotuksen eläketulovähennystä. Uudistuksen ansiosta eläketulon veroaste oli kaikilla tasoilla enintään palkansaajan maksurasituksen suuruinen. Tätä ennen eläkkeensaajan maksurasitus oli korkeampi kuin palkansaajalla. Hallituksen esityksen mukainen uudistus on tässä mielessä aikaisempien linjauksien mukainen, koska suurilla tuloilla eläkeläinen on tähän saakka maksanut veroja ja maksuja vuosittain vähemmän kuin palkansaaja.

Pienituloisten verotusta kevennetään

★ Hallituksen esityksessä pienituloisten verotusta kevennetään hiukan. Työtulovähennyksen enimmäismäärää nousee 970 euroon, vuonna 2012 se on enimmillään 945 euroa. Työtulovähennys on nyt 7,1 prosenttia ansiotulojen 2500 euroa ylittävästä osasta, ja sitä kertymää kasvatettaisiin 7,3 prosenttiin. Lisäksi kunnallisverotuksen perusvähennystä ehdotetaan kasvatettavaksi 30 eurolla, jolloin enimmäismäärä olisi 2 880 euroa. Työtulovähennyksen muutos lisää käytettävissä olevia tuloja noin 25 euroa vuodessa ja perusvähennyksen

muutos keventää pienituloisten verotusta noin 8 euroa vuodessa.

Kansaneläkeindeksiin esitetään normaalitarkistuksen lisäksi ylimääräistä 0,7 prosentin korotusta. Kansaneläkeindeksi vaikuttaa suoraan valtionverotuksen eläketulovähennykseen sekä kunnallisverotuksen eläketulovähennykseen. Valtionverotuksen eläketulovähennyksen enimmäismäärä kasvaa 890 euroa 12 550 euroon. Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen enimmäismäärä puolestaan kasvaa 320 euroa 8 850 euroon.

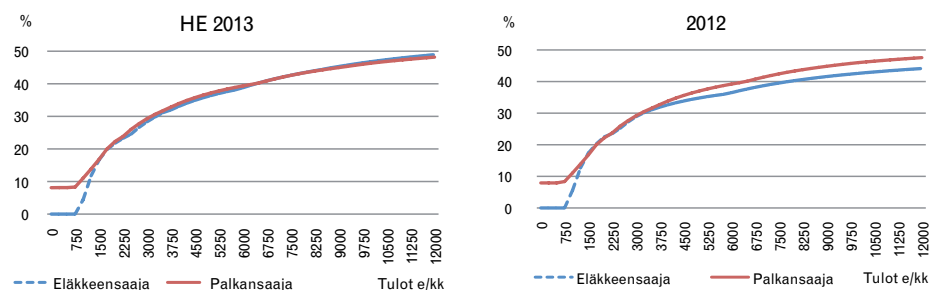
Muita muutoksia

★ Vapaaehtoisten eläkevakuutusten maksujen verovähennysoikeuden ikäraja nousee 68 vuoteen. Hallitus ehdottaa, että vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissäätämissopimusten samoin kuin kollektiivisen lisäeläketurvan maksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä oleva ikäraja korotetaan työntekijän eläkelain mukaiseen lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeutettavaan ikään Ensi vuodesta alkaen veroedun voi saada siis vain sellaisista sopimuksista, jotka määritellään alkaviksi 68 ikävuodesta. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2013 alusta. Vanhoihin eläkevakuutus- ja pitkäaikaissäätämissopimuksiin, jotka on otettu ennen vuotta 2013, muutos ei vaikuttaisi.

Valtion tuloveroasteikkoon ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi tuloluokka yli 100 000 euroa ylittävälle tuloille. Vero alarajan kohdalla olisi 18 718,75 euroa ja vero alarajan ylittävästä osasta 31,75 prosenttia. Uuden 100 000 euron tuloluokan valtion tuloveroasteikossa arvioidaan lisäävän valtion tuloja noin 30 miljoonalla eurolla vuodessa.

Uusi yleisradiovero korvaa tähän saakka käytössä olleen televisiolupamaksun. Vero on henkilöltä 0,68 prosenttia ansio- ja pääomatulon yhteismäärästä, mutta enintään 140 euroa vuodessa. Jos veron määrä jää alle 50 euroon, ei sitä peritä lainkaan.

Palkansaajan (53 vuotta täyttänyt) ja eläkkeensaajan verot ja maksut vuonna 2012 ja 2013, prosenttia tuloista. (Kuukausitulo on vuositulo/12)

Työeläkealan arkkitehtuuriryhmän vetäjä Samuel Rinnetmäki hahmottelee työkseen tietojärjestelmien tulevaisuutta. Abstraktin ongelmanratkaisun vastapainoksi hän nostaa purjeet ja ajaa kilpaa F18-luokassa.

IMPERIUMIN VASTAISKUN KIPPARI

– fakta –

F18-luokka kasvattaa suosiotaan

- Formula 18 on kansainvälinen katamaraniluokkasääntö, jonka puitteissa eri valmistajat voivat kehittää nykyaikaisia ja hyvin suorituskykyisiä monirunko-veneitä.
- ISAF tunnusti F18-luokkasäännön vuonna 1996. Siitä lähtien luokka on saavuttanut räjähdysmäisen suosion leviten Euroopasta ympäri maailmaa. Suomen rankingsarjassa kilpailee tällä hetkellä noin 20 venekuntaa.
- Veneille järjestetään sekä perinteisiä ratakilpailuja että useita päiviä kestäviä seikkailukilpailuja, raideja.
- Parhaimmillaan F18-veneiden nopeudet nousevat jopa 20 solmuun.

Lähde: Finnish Formula 18 Association

Kun tuuli yltyy ja tunnelma katamariinissa nousee, **Samuel Rinnetmäki** lauleskelee Star Warsin tunnussäveltä. Samalla hän tasapainoilee mastoon kiinnitetyn trapetsivaijerin varassa ja suunnittelee seuraavaa siirtoa.

Vene on pidettävä oikeassa kulmassa, jotta veden vastus pysyy mahdollisimman pienenä. Vauhdin maksimoinnin ohella on navigoitava ja seurattava luontoa. Esimerkiksi pilvien liikkeistä voi päätellä kummalla laidalla on voimakkaampi tuuli – sinne siis ja voittoon.

– Kilpapurjehduksessa päätökset on tehtävä nopeasti. On luotettava intuitioon ja otettava kaikki osatekijät huomioon. Jos tyytyy odottamaan, muut menevät toiselta laidalta ohi, Rinnetmäki kertoo.

Samuelin ja hänen ystävänsä Markuksen F18-venekunta on nimeltään Imperiumin vastaisku. Jo nimestä voi päätellä, etteivät kaverukset ole liikkeellä hampaat irvessä. Silti tuloksiakin on alkanut tulla.

– Elokuussa irtosi ensimmäinen lähtövoitto Lauttasaaren edustalla purjehditusta Sonnit Tulle Aina Mereltä -osakilpailusta. Olemme kilpailleet kaksi vuotta yhdessä, joten treenaamme vie-

lä yhteispeliä. Minä olen kippari, mutta päätökset tehdään yhdessä.

Katse kaukana tulevaisuudessa

Ennakoivaa hahmotuskykyä Rinnetmäki tarvitsee myös työssään Eläketurvakeskuksen kehityspäällikkönä. Hän toimii työeläkealan tietohallintojohtajien yhteistyöryhmän (THR) sihteerinä ja vetää sen alaista arkkitehtuuriryhmää.

Arkkitehtuuriryhmässä hahmotellaan tietojärjestelmien tulevaisuutta. THR tekee päätökset ja Arek vastaa järjestelmien teknisestä toteutuksesta sekä ylläpidosta. Katse on kaukana tulevaisuudessa: viime aikoina ryhmässä on hahmoteltu tietojärjestelmien kehityspolkua seuraavalle 25 vuodelle.

– Arkkitehtuuriprosessin ideana on ennakoida ja suunnitella yhteisiä järjestelmämuutoksia, jotta eläkevakuuttajat pystyisivät sopeuttamaan omat suunnitelmansa ja uudistuksensa sen mukaisesti, kapteeni selventää.

Käytännössä ryhmä pyrkii tekemään kehityspolun kaltaisista abstrakteista asioista ymmärret-

täviä kuvauksia, graafisia esityksiä tai tiivistelmiä.

Ensin hypätään tyhjän päälle. Prosessin syventäessä asioiden väliset suhteet alkavat kirkastua, ja lopulta maailmaan syntyy uusi kaavio – kartta tulevaisuuteen.

– Aluksi lähdimme tekemään 10 vuoden suunnitelmaa. Keväällä kuitenkin todettiin, että se on liian lyhyt aikajänne. Kun katsotaan 2030-luvulle, asiat voidaan nähdä jo aivan toisella tavalla.

– Esimerkiksi verottajan visiossa yritys ilmoittaa ansiotiedot aina kuukausittain palkanmaksun yhteydessä. Samassa yhteydessä voitaisiin tuottaa myös työeläkealan tarvitsemat tiedot. Voisimme muuttaa omaa toimintaamme paljonkin, jos tiedot olisivat jatkuvasti ajan tasalla ja palkkaa saaneiden henkilöiden tiedot olisi valmiiksi tarkastettu.

Eläkealan tietojärjestelmähaasteet

Suurin tietojärjestelmiä koskeva haaste liittyy hajautetun eläkejärjestelmän luonteeseen. Näkemys ja intressejä on yhtä paljon kuin toimijoita. Kuinka löytää yhdessä tekemisen sävel, joka

ottaa huomioon eri toimijoiden tarpeet ja hyödyttää kaikkia tarpeeksi.

Esimerkiksi Rinnetmäki nostaa eläkepäätösten tallentamisen.

– Jos yhteinen aikataulu löytyy, voimme kehittää järjestelmiä joista kaikki saavat etua. Jos sellaista ei saavuteta, päädytään tuhlaamaan rahaa, kun jokainen toimija rakentaa omia järjestelmiään.

Oman haasteensa luo työeläkealan ainutlaatuisuus. Vertailukohdaksi Rinnetmäki nostaa pankkialan. Koska pankkitoiminta on suunnilleen samanlaista joka paikassa, alalla voidaan käyttää valmisohjelmia. Työeläkealalla se ei ole mahdollista. Lisähaasteen tuo lakimuutoksien aiheuttama painolasti.

– Vaikka lainsäädäntö yksinkertaistuisi, järjestelmät monimutkaistuvat niin kauan kuin meidän on pidettävä historiaa ja siihen liittyvät laskusäännöt mukana.

Seikkailua ja poijun kiertoa

F18-luokassa kisataan kahdentyypisiä kilpailuja. Lyhyet ratakilpailut koostuvat vasta- ja myö-

tätuuksista. Ideana on kiertää radan poijut mahdollisimman nopeasti. Seikkailuhenkiset raidit ovat leppoisampia. Venekunnat saavat erilaisia tehtäviä, joiden suorittamiseen saattaa mennä useita päiviä.

– Raideissa nautitaan olemisesta, maisemista ja seikkailusta merellä. Yksi hienoimmista on Archipelago Raid.

Kilpailu vie purjehtijat Turun, Ahvenanmaan ja Tukholman saaristojen läpi. Kun Rinnetmäki näki Archipelago Raidia televisiossa vuonna 2008, kipinä iski. Vene oli hommittava – eikä ole kaduttanut.

– Parasta purjehduksessa on yhteishenki. Jaamme kokemuksia säästöistä ja virityksistä. Olemme usein yöpyneet toistemme kesämökeille kilpailujen yhteydessä. Kun veneestämme on hajonnut jotakin, olemme saaneet varaosia ja apua kilpailijoilta. Ainakin kilpapurjehduksessa yhdessä tekeminen ja kilpailu on helppo yhdistää.

*Teksti: Antti Karkiainen
Kuvat: Karoliina Paatos*

Tutkinto tuntuu nyt myös eläkkeessä

Suoritetusta tutkinnosta alkoi kertyä eläkettä vuonna 2005. Salolainen **Erja Sandberg** haali viiden vuoden maksimikertymän kasaan pikavauhtia.

 Salolainen Erja Sandberg, 40, yllättyi tutkaillessaan tuoreinta Työeläke-otettaan. Ilmeni, että eläkettä oli kertynyt myös viime vuoden lopulla suoritetusta alemmasta korkeakoulututkinnosta.

– Olihan se iloinen yllätys, sillä tuollainen ei ollut käynyt edes mielessä, hän sanoo.

Suoritetuista tutkinnoista on kertynyt eläkettä vuodesta 2005. Eläkettä kertyy ammattiin valmistavista tutkinnoista, kuten ammattikoulu-, ammattikorkeakoulu- ja yliopiston perustutkinnoista. Eläkettä ei kerry yleissivistäväksi luetusta ylioppilastutkinnosta tai täydennyskoulutuksesta tai yliopiston jatkotutkinnoista.

Suoritetuista tutkinnoista voi kerryttää eläkettään enintään viiden vuoden ajalta.

– Esimerkiksi kaksi eritasoista tutkintoa suorittaneelle karttuu eläkettä viideltä vuodelta, vaikka opinnot yhteenlaskettuna kestäisivät kauemmin, tarkentaa kehityspäällikkö **Marjukka Hietaniemi** Eläketurvakeskuksesta.

Eläkekertymä ei seuraa todellista opintoaikaa

Eläkkeen karttumisen ei riipu todellisesta opiskeluajasta vaan se on määritelty tutkinnon tason mukaan. Esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinto kerryttää eläkettä neljältä ja maisteritutkinto

viideltä vuodelta. Kela ilmoittaa työeläkejärjestelmälle, että tutkinto on suoritettu.

– Järjestelmä on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi. On tietenkin jonkinlainen kannuste, että jos suoritat tutkinnon kolmessa vuodessa, niin saat viideltä vuodelta karttumaa, Hietaniemi sanoo.

Alle tavoiteajan valmistuminen on kannuste ainakin Sandbergille, sillä hän valmistui kasvatustieteiden maisteriksi tänä syksynä neljässä vuodessa. Hän alkoi lukea erityispedagogiikkaa avoimessa korkeakoulussa vuonna 2008 ja pääsi pääaineopiskelijaksi pari vuotta myöhemmin.

– Kyllä minua ainakin tieto eläkekertymästä olisi motivoinut opiskelemaan vielä nopeammin. Minusta opiskelutahtini ei ollut edes kova. Piti vain olla logistinen, hän naurahtaa.

Karttuman peruste on neljännes keskiansiosta

Eläkekarttuma lasketaan ikään kuin opiskelija olisi saanut tutkinnosta riippuen kolmesta viiteen vuotta tietyn tasoista ansiota. Esimerkiksi vuonna 2012 eläkettä karttuu ikään kuin opiskelija saisi noin 676 euron kuukausipalkkaa.

Opiskelijan “kuukausipalkka” edustaa vajaata neljännestä keskipalkasta. Myös kotihoidon tuen karttuma perustuu samaan ajatukseen.

– Kyse on keinotekoisesta ansioperusteesta, kun tavallisesti eläke perustuu todellisiin ansioihin. Ansioperuste tarkistetaan vuosittain, Hietaniemi sanoo.

Eläkettä voi kartuttaa tutkinnolla 68-vuotiaaksi saakka. On kuitenkin huomioitava, että jäätyään eläkkeelle ei voi enää kerryttää opinnoilla eläkettään.

– Eläkettä kertyy siltä osin kuin opiskelu ei ajoitu eläkkeen ajalle. Jos henkilö esimerkiksi on siirtynyt työkyvyttömyyseläkkeelle ja

Salolainen Erja Sandberg ei tiennyt opintojen kerryttävän eläkettä ennen kuin alkoi tutkia Työeläke-otettaan. – On tuo kannuste ainakin minulle, hän huomauttaa.

Sandberg teki maisteritutkinnon neljässä vuodessa, eikä pitänyt tahtia kovana.

Sandberg on korkeakouluopintojensa aikana kerryttänyt eläkettä aikuiskoulutustuesta, työtä tekemällä ja tutkinnon valmistumisesta.

Sandbergin lapsiluvun voi laskea kaulakorusta. Se on neljä.

valmistuu siitä vuoden päästä maisteriksi, hän voi saada karttumaa. Eläkettä kertyy kuitenkin vain neljästä vuodesta, koska eläkkeen kanssa yhtä aikaisesta ajasta ei eläkettä kerry.

Ulkomailla tehdystä tutkinnosta kertyy eläkettä, mutta edellytyksenä on, että opiskelijan pitää olla saanut ainakin jonkin aikaa opintotukea Suomesta. Kotimaassa suoritettavissa tutkinnoissa ei edellytetä opintotuen saamista.

– Jos taas tulee ulkomailta Suomeen suorittamaan tutkintoa, eläkettä kertyy jos ansiotuloja on tarpeeksi eli vähintään 16 000 euroa. Minimiansio pitää olla kerättyä ennen kuin hakee eläkettä, Hietaniemi selventää.

Ei sulje pois muita eläkekattumia

Sandbergin työeläkeotteesta näkyy opintojen lisäksi pitkä jakso kotiäitinä. Sandberg valmistui vuonna 1997 datanomiksi ja sai heti vakituisen työpaikan it-alalta. Esikoisin synnyttyä kolme vuotta myöhemmin hän jäi kotiin lasten kanssa.

Perheen pesue kasvoi vuosien saatossa neljään.

– Pidin työstäni, mutta se oli reissupainotteista. Lasten synnyttyä tajusin, etten voi enää jatkaa työtäni. Päätöksen vahvisti toisen lapsen syntymä, sillä hän oli erityislapsi. Ajatukset menivät uusiksi omassa päässäni eikä it-maailma ollut enää ykkönen, Sandberg muistelee.

Sandberg päättikin hankkia itselleen uuden ammatin ja aloitti erityispedagogiikan opinnot hoitovapaan aikana avoimessa korkeakoulussa. Opintoihin hän oivalsi hakea tuttuun neuvosta aikuiskoulutustukea. Hänen eläkeotteestaan tämä näkyy eläkekertymänä myös aikuiskoulutustuen perusteella.

Aikuiskoulutustuesta kertyy eläkettä eri periaatteella kuin tutkinnosta. Hietaniemi tarkentaa, että aikuiskoulutustuen karttuma ei tule tutkinnon vaan maksettavan etuuden johdosta. Aikuiskoulutuksen ajalta karttuu eläkettä etuuden ansioperusteen mukaan ja se rahoitetaan kuten muukin eläketurva työeläkemaksun avulla. Tutkinnosta karttuvan etuuden rahoittaa kokonaan valtio.

– Tutkinnosta karttuva eläke ei suljeka pois

muita eläkekattumia. Opintojen aikana eläkettä karttuu tehdystä työstä ja myös saaduista perheetuuksista tai tutkinnosta ja tutkinnon suorittamiseen saadun etuuden perusteella, hän lisää.

Niinpä Sandberg on kerryttänyt eläkettä samoihin opintoihin liittyen sekä aikuiskoulutustuen perusteella että suoritettujen tutkinnon perusteella.

– Eläkeotteestani näkee hyvin sen, että olen ollut kymmenen vuotta kotona lasten kanssa. Kielämättä joskus on tullut mietittyä, että mitenkä hän sen eläkkeen kanssa käy, kun olen niin pitkään pois työelämästä. On hyvä asia, että myös sosiaalietuuksista on ehtinyt kertyä jonkin verran eläkettä, hän pohtii.

Sandberg uskoo kuitenkin saavansa aikanaan kohtuullisen eläkkeen. Opintojen aikana hän on tehnyt töitä muun muassa erityisopettajana ja Kellan sopeutumisvalmennuskurssien kurssijohtajana.

– Minulla on vielä työuraa paljon jäljellä, joten ehdin varmasti saada jonkinmoisen eläkkeen kasaan.

*Teksti: Lea Taivassalo
Kuvat: Wilma Hurskainen*

Kymmenettuhannet saavat edun vuosittain

- Vuoden 2005 alusta lähtien on työeläkettä karttunut myös palkattomilta ajoilta maksetuista sosiaalietuksista, kuten tutkinnon suorittamisesta tai lapsenhoidosta.
- Opinnot eivät kartuta eläkettä takautuvasti. Niille jotka valmistuivat siirtymävaiheessa eli aloittivat opintonsa ennen vuotta 2005, kertyy eläkettä lyhyemmältä ajalta, mikäli he ovat suorittaneet tutkinnon sen jälkeen.
- 18–68-vuotias voi kartuttaa tutkinnolla eläkettään. Eläkettä ei kuitenkaan katu eläkeajalla suoritetuista opinnoista tai keskeytyneistä opinnoista.
- Vuonna 2010 tutkinnosta kertyi eläkettä noin 87 000 valmistuneelle. Kaiken kaikkiaan eläketurvaa on kerryttänyt jo noin puoli miljoonaa henkilöä.
- Vuoden 2011 loppuun mennessä eläkettä kerryttävän tutkinnon suorittaneista valtaosa oli alle 40-vuotiaita. Yli nelikymppisiäkin oli 10 prosenttia ja yli tuhat henkilöä oli täyttänyt jo 60 vuotta. Naiset ovat enemmistönä kaikissa ikäryhmissä.
- Ylempi korkeakoulututkinto kartuttaa eläkettä 5 vuodelta. Se tarkoittaa aikanaan eläkkeessä noin 50 euroa. Ammattikorkeakoulututkinto taas neljältä vuodelta, mikä tarkoittaa noin 40 euroa. Ammatillinen tutkinto kartuttaa eläkettä kolmelta vuodelta. Se tarkoittaa aikanaan eläkkeessä noin 30 euroa.

Sandberg uskoo saavansa kohtuullisen eläkkeen aikanaan, vaikka on ollut pitkään kotiäitinä. – Minulla on vielä paljon työuraa jäljellä, hän sanoo.

Tutkinto lisää euroja työkyvyttömyyseläkkeeseen

 Vuonna 2010 opiskelusta karttuvaan eläkkeeseen tuli yksilön kannalta merkittävä muutos. Sen myötä tutkinnon suorittamisesta kertynyt ansioperuste otetaan huomioon kaksinkertaisena työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa. Aiemmin tutkinnosta kertynyttä eläkettä ei otettu mukaan tulevan ajan ansiota laskettaessa.

Tulevan ajan ansio lasketaan eläketapahtumavuotta edeltävän viiden vuoden ansioiden keskiarvosta. Siitä lasketaan eläke työkyvyttömyyselä-

keen ja vanhuuseläkkeen väliselle ajalle. Muutos tuli voimaan siten, että jos eläketapahtuma sattui vuonna 2010 tai myöhemmin, tutkinnon ansioperuste otetaan huomioon 2005 alkaen.

– Tämä oli hyvä parannus, vaikka kyse ei ole isosta asiasta eläketurvan mittakaavassa, niin yksittäiselle henkilölle se voi olla hyvin merkittävä, sanoo kehityspäällikkö Marjukka Hietaniemi Eläketurvakeskuksesta.

Pienituloiset huomioitiin jo aiemmin siten, et-

tei kansaneläkettä määrätessä oteta huomioon tutkinnosta kertynyttä karttamaa. Taustalla on se, että työeläke otetaan muuten huomioon täysimääräisenä kansaneläkettä määrättäessä.

– Yksi työeläke-euro lisää merkitsee sitä, että kansaneläkkeen määrä pienenee 50 senttiä. Tätä ei lueta sellaiseksi eläkkeeksi, että se pienentäisi kansaneläkkeen määrää.

Abloylla eläköitymisikä noussut kolme vuotta

Ikämestariohjelma kannustaa jatkamaan

– Yhtään ikävapaata en jätä käyttämättä, sanoo Kari Tenkamaa.

63-vuotias Leif Byman aikoo edelleen jatkaa työelämässä.

Björkbodan lukko-tehtaalla siirrytään eläkkeelle keskimäärin 63-vuotiaana. Kemiönsaarella huhkii tavanomaista enemmän ikääntyneitä työntekijöitä.

– Meillä on tällä hetkellä töissä 16 ikämestaria eli yli 55-vuotiaista työntekijää. Heistä muutama on täyttänyt jo 65 vuotta, kertoo Abloy Oy:n Björkbodan lukkotehtaan aluemyyntipäällikkö **Leif Byman**.

Byman on itsekin ikämestari ja tehtaan ikäohjelmaa vetävän työryhmän aktiivinen jäsen.

– Olen ollut Björkbodan lukkotehtaalla töissä jo vuodesta 1979 lähtien ja hyvin olen viihtynyt. Aion vielä jatkaa työelämässä, viime keväänä 63 vuotta täyttänyt Byman suunnittelee.

Abloy on jo kymmenen vuoden ajan toteuttanut ikäohjelmaa, jonka tavoitteena on edistää henkilöstön työkykyä ja työhyvinvointia sekä lisätä ikääntyneiden työntekijöiden arvostusta.

Bymanin mukaan ikäohjelma on kannustanut työntekijöitä pitämään huolta omasta kunnostaan ja jatkamaan työuraansa mahdollisimman pitkään.

Erityisen tarpeellisina ja hyvinä Björkbodassa pidetään ikäohjelmaan kuuluvia ikävapaita. Ne auttavat ikääntyneitä työntekijöitä palautumaan työnteosta. Bymanilla on tänä vuonna käytettävänä 14 ikävapaata.

– Täytyy tunnustaa, että ikävapaiden ansiosta työtä jaksaa kyllä tehdä paremmin. Esimerkiksi

jo pidennetyn viikonlopun aikana saa uskomattoman paljon lisää virtaa.

Byman kiittelee myös työnantajaa siitä, että työntekijöille on järjestetty mahdollisuuksia kuntosalin ja liikuntapalvelujen käyttöön.

– Eikä pidä myöskään väheksyä hierontapalveluja, joita meille on tarjolla. Ikääntyneitä kuten tehtaan muutakin henkilöstöä auttaa jaksamaan työssä se, että työnantaja on myös panostanut työturvallisuuteen ja ergonomiaan.

Ikäohjelmaan halutaan mukaan

Björkbodan lukkotehtaalla ikääntyvät työntekijät odottavat suurella innostuksella, että pääsevät mukaan 55-vuotiaana alkavaan ikäohjelmaan.

– Kyllä kaikki siihen haluavat mukaan. Erityisesti tietysti toivomme ikävapaita, joita alkaa saada, kun täyttää 59 vuotta, kertoo kokoaja **Sinikka Toivanen**.

Toivaselle on tullut tänä vuonna ensimmäiset neljä ikävapaapäivää.

– Sain ne, kun kävin keväällä vielä pakollisen kuntotestin läpi, hän toteaa ja kertoo mihin aikoo vapaansa käyttää.

– Lähden leikkimään lapsenlapsen kanssa Tampereelle. Ikävapaiden ansiosta viikonloppu pitenee sopivasti, että ehtii matkustaa vähän kauemmaksikin.

Abloyn ikäohjelman Toivanen arvioi lisäävän myös hänen halukkuuttaan pidentää työuraan. Hän voisi ajatella jatkavansa esimerkiksi 65 vuoden ikään asti töissä, jos terveys vain sen sallii.

Muutakin kuin ikävapaita

Ikäohjelman mukana tulevia lisävapapäiviä kiittelee myös lukkotehtaalla jo 36 vuotta työtä tehnyt automaatiohuoltaja **Kari Tenkamaa**.

– Kyllä ne ovat ikääntyville tarpeellisia, auttavat jaksamaan ja palautumaan yhä raskaammak-

Sinikka Toivaselle ikävapaaat antavat mahdollisuuden pidentettyihin viikonloppuihin lastenlasten luona.

si käyvästä työnteosta ja kiristyneestä työtahdistusta. Yhtään ikävapaa en halua jättää käyttämättä enkä pois niitä antaisi.

Tenkamaa on ollut ikämestarina nyt jo neljä vuotta, hänellä on ikävapaita jo 12 vuodessa.

– Niiden lisäksi tarvitaan tietysti muutakin, jotta me vähän vanhemmat selviämme työssä. Työolojen pitää olla kunnossa.

Tenkamaa kaipaa myös lisää työnantajan järjestämää työkykyä ylläpitävää toimintaa ja ennalta ehkäisevää kuntoutusta.

– Meillä oli aikanaan viikon mittaisia Dalboviikkoja Siuntion Hyvinvointikeskuksessa. Niitä olisi työnantajan hyvä edelleen järjestää.

Omasta kunnostaan Tenkamaa pitää huolta pääasiassa liikunnan avulla. Koiran kanssa tulee käveltyä päivittäin parikymmentäkin kilometriä.

Tehtaalla pitkät perinteet

Kemiönsaarella sijaitsevilla Björkbodan lukko-tehtaalla on jo pitkät perinteet ja ainutlaatuinen teollinen historia Suomessa.

– Tällä paikalla on ollut tehdas vuodesta 1732. Lukkoja täällä on valmistettu vuodesta 1887 lähtien, aluemyyntipäällikkö Leif Byman kertoo.

Tällä hetkellä Abloy Oy:n omistuksessa oleva tehdas valmistaa lukkorunkoja.

Björkbodan lukko-tehtaan palveluksessa on 85 työntekijää. Automaatio ja yritysjärjestelyt ovat vuosien aikana vähentäneet työpaikkojen määrää, sillä 1970-luvun lopulla tehtaassa työskenteli parhaimmillaan jopa 260 työntekijää.

– Tyypillistä tälle tehtaalle ovat pitkät työurat. Pisin tiedossani työura täällä on kestänyt jopa 54 vuotta, Byman toteaa.

Teksti ja kuvat: Kari Rissa

Henkilöstöjohtaja Satu Krohns, Abloy Oy: Ikäjohtaminen kannattaa

– Kymmenkunta vuotta sitten yhtiömme johto huolestui siitä, miten ikään-tyvien työntekijöiden osaaminen ja kokemus saadaan siirrettyä nuoremmille. Syntyi yrityksen oma ikäohjelma, josta olemme saaneet erittäin hyviä kokemuksia, kertoo Abloy Oy:n henkilöstöjohtaja **Satu Krohns**.

Ikäohjelman avulla pyritään edistämään lukkoja ja rakennusheloja valmistavan yrityksen työntekijöiden työhyvinvointia ja vähentämään sairauspoissaoloja sekä pidentämään työuria. Abloylla on kaksi tehdasta, toinen Joensuussa ja toinen Kemiönsaarella, Björkbodassa.

Krohnsin mukaan ikäohjelman tavoitteena on myös lisätä ikääntyneiden työntekijöiden arvostusta sekä varmistaa hiljaisen tiedon siirtyminen nuoremmille työntekijöille.

– Ikäohjelman näkyvä viesti ikääntyneille työntekijöille on ollut, että he ovat tärkeitä ja heidän osaamistaan arvostetaan. Se on motivoinut heitä siirtämään aktiivisesti osaamistaan eteenpäin työpaikalla.

Abloyn ikäohjelma koskee yhtiön kaikkia 55 vuotta täyttäneitä työntekijöitä, joita myös kutsutaan ikäestareiksi. Ikäestareilla on oma klubi, joka järjestää liikunta- ja koulutustapahtumia, retkiä ja erilaisia yhteisiä tilaisuuksia.

– Onpa ikäestareille tarjolla myös vuosittain hierontasarja ilman omavastuuta. Joensuussa on käytössä seniorien oma liikuntasali, muualla liikuntaa tuetaan paikkakunnan palvelutarjonnan mukaan.

Tällä hetkellä Abloyn noin 800 työntekijästä ikäestareita on runsaat 200. Tehtaan työntekijöiden keski-ikä on 44 vuotta. Työntekijöiden vaihtuvuus on hyvin pieni.

Ikävapaaat sidottu kuntotestiin

Keskeinen osa Abloyn ikäohjelmaa ovat ikävapaaat. Niitä alkaa saada sinä vuonna, kun työntekijä täyttää 59 vuotta.

– Kaikki kokoaikaisessa työsuhteessa olevat saavat ikävapaita. 59-vuotiaana saa ikävapaita 6 päivää vuodessa. Määrä kasvaa kahdella aina siihen asti, kunnes työntekijä täyttää 63 vuotta. Siitä alkaen ikävapaiden määrä on 14, Krohns kertoo.

Ikävapaaat on pidettävä tasaisesti työvuoden ai-

kana työtilanne huomioon ottaen. Vapaiden pidosta sovitaan aina esimiesten kanssa.

Ikävapaiden saamisen edellytyksenä on, että ikämestari käy kerran vuodessa kuntotestissä.

– Jokaiselle ikämestarille tehdään yksilöllinen kuntoarvio ja heillä on mahdollisuus saada toimintasuunnitelma kunnan ylläpitämiseksi tai kehittämiseksi. Ilahduttavan monet ovat ryhtyneet huolehtimaan hyvinvoinnistaan ja jopa käymään pientä kilpailua itseään vastaan.

Kannustaa pysymään työssä

Ikäohjelman avulla Abloyn henkilöstön keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on noussut.

– Nyt Abloylla jäädään eläkkeelle keskimäärin 63-vuotiaana. Kymmenessä vuodessa eläkkeellesiirtymisikä on meillä noussut kolme vuotta. Eläkkeelle jäädään yksilöllisesti itselle sopivaan aikaan, ja se voi tarkoittaa työskentelyä päälle 65-vuotiaanakin.

– Pelkkä ikäohjelma ei varmaan yksin ole nostanut eläkeikää. Siihen on vaadittu myös työolojen parannuksia ja hyvää ergonomiaa. Uskon kuitenkin, että ikäohjelmalla on ollut aivan keskeinen vaikutus ikääntyvien työntekijöiden arvostuksen nousuun ja työurien pidentymiseen, henkilöstöjohtaja Satu Krohns sanoo.

Työnantajan taloudelliset panostukset ikäohjelmaan tulevat takaisin myös alentuneina työeläkemaksuina, kun työntekijöiden eläkkeellejäämisikä nousee.

Kari Rissa

Merimieseläkekassan väistynyt johtaja Helena Jaatinen:

Merimieseläkkeisiin tulossa muutoksia

Merimieseläkekassan konkari-johtajalla **Helena Jaatisella** kulkee todellinen jäänsärkijä mukanaan: Helmi-koira. Pienen japaninpystykorvan ja Jaatisen föllyssä ei muuta voi kuin heittäytyä aaltoilevaan keskusteluun, jossa vuorottelevat jämäkkä asia ja koirahössötys.

 Lokakuun alussa toimitusjohtajuudesta luopunut Helena Jaatinen ohjasi Merimieseläkekassaa 26 vuotta. Siinä ajassa moni asia on muuttunut, oma roolikin:

– Olen varmaan tehnyt itseni tarpeettomaksi täällä, Jaatinen täräyttää ja toteaa, että nyt kassalla on parempia asiantuntijoita hoitamaan monia asioita, ennen piti itse hoitaa talous-, sijoitus- ja tietohallintoasiatkin.

Merimiesten eläkkeet tulossa tarkasteluun

Työurakysymykset ovat olleet Jaatisen mielestä viime vuosina erittäin mielenkiintoisia ja viestit valtion puolelta antavat odottaa muutoksia myös merimiesten eläkejärjestelmään. Alan ammatiliitot ottivat aloitteen asiassa omiin käsiinsä ja pyysivät elokuussa sosiaali- ja terveysministeriä asettamaan työryhmän pohtimaan merimiesten eläkkeitä.

– Uskon, että merimiesten eläkejärjestelmää halutaan viedä lähemmäs TyEL:iä, Jaatinen arvioi.

Hänen mukaansa suomalaisella merenkululla menee nyt hyvin. Uusia laivoja on saatu Suomen

lipun alle ja vaikka osassa on sekamiehistö, osa seilaa pelkästään suomalaisella tai korkeintaan EU-miehistöllä.

– Ei ole ihannetilanne, että alalla on kahden kerroksen väkeä erilaisilla eduilla, mutta euroopalainen merenkulku taistelee olemassaolostaan ja on sen takia puun ja kuoren välissä, Jaatinen harmittelee.

Eläkejärjestelmän markkinointi heikkoa

Työeläkealalla Helena Jaatisen mieltä kiihdyttävät kilpailukysymykset.

– Olisi toivottavaa, että maahan saataisiin kolmas suuri eläkeyhtiö. Ministeriöhän on hajautuksen kannalla, mutta se ei riitä, pitää olla kunnollinen toimintaedellytys hajautukselle, Jaatinen painottaa.

Häntä harmittaa myös se, että ihmisillä on aika huono käsitys työeläkealasta. Ala ei ole Jaatisen mielestä osannut käyttää tilaisuutta hyväkseen kertoakseen ihmisille kuinka upea suomalainen työeläkejärjestelmä on. Esimerkiksi elinaikakeroin olisi pitänyt osata markkinoida ikäluokan yksilöllisenä eläkeikänä eikä niin, että se pienentää eläkkeitä.

– Suuri kysymys ovat nämä 2017 muutokset ja niiden toteuttaminen. Veikkaanpa, että sieltä on pakko tulla myös eläkkeen alaikärajan jonkinlainen nosto. Todennäköisesti se menee puoliksi

porkkanana, puoliksi piiskana, Jaatinen arvelee.

Kassan rooli vaihtunut hoivaajasta sijoittajaksi

Merimieseläkekassan rooli on muuttunut vuosien kuluessa.

– 70-luvulla kassassa me tehtiin kaikki, avattiin pankkitilitkin merimiehille, kun he olivat niin kauan poissa kotimaasta. Vuonna 1981 tuli tämä vuorottelu, että he ovat esimerkiksi kaksi viikkoa merillä, kaksi viikkoa vapaalla. Kaukana ovat nyt Rion kuumat yöt, Helena Jaatinen nauraa.

Nykyisin Merimieseläkekassan ei tarvitse hoitaa kouluttamattomien meripoikien pankkiasioita. Meriä kyntävät oman alansa huippuammattilaiset ja kassan tärkeimpiä tehtäviä on huolehtia eläkevarojen kannattavasta sijoittamisesta.

Kassan vakavaraisuus on alan parhaita. Iso kiinteistökanta on osoittautunut finanssikriisin myllerryksessä hyväksi sijoitukseksi.

– Vuoden 2008 pudotus oli järkyttävä, me olemme tehneet vain parina vuonna sijoitustoiminnassa tappiota. Mutta 54 vuotta olemme tehneet ihan hyvää tulosta, Jaatinen muistuttaa.

Osaava seuraaja ottaa vastuun

Merimieseläkekassan toimitusjohtajuus on siirtynyt 1.10. **Kari Välimäelle**. Hän tuli taloon so-

siaali- ja terveysministeriön kansliapäällikön paikalta. Talo on Välimäelle kuitenkin tuttu, sillä hän on ollut kassan hallituksen puheenjohtaja lähes kolme vuotta.

– Tuntuu hyvältä, että seuraajaksi tulee osaa- ja, jolla on hyvät verkostot ja joka on rauhallinen, tasapainoinen ja harkitseva, tuumaa Helena Jaatinen. Hän sanoo yllättyneensä muiden mukana siitä, että Välimäki halusi siirtyä ministeriöstä kassan johtoon.

Lokakuun lopussa päättyy Jaatisen vuonna 1979 alkanut työsuhte Merimieseläkekassassa. Juristista toimitusjohtajaksi edennyt Jaatinen on nauttinut työnteosta ja jää eläkkeelle neljä kuukautta ennen kuin vanhuuseläkeiän yläraja, 68 vuotta, tulee vastaan.

– Me jäädään Helmin kanssa eläkkeelle, Helena Jaatinen supattaa koiralleen, joka taitaa jäädä vähän kaipaamaan kokouskeksijä.

Suunnitelmia on ja on ollut tuhat ja sata eläkepäiviä varten. Varmaa on vain, että itsestään täytyy pitää parempaa huolta ja luonto ja meri ovat elämässä läsnä.

*Teksti: Riitta Väkeväinen
Kuva: Karoliina Paatos*

Kuka?

Helena Jaatinen

- Merimieseläkekassan toimitusjohtaja 30.9.2012 asti
- Vakuutusneuvos, juristi
- Ikä: 67 vuotta
- Perhesuhteet: leski, kaksi aikuista lasta ja kaksi lastenlasta
- Harrastukset: luonto ja ulkoilu, veneily, lukeminen

Ruotsi

Eläkesäästöjen käyttösäännöt tiukentumassa

🦄 Työmarkkinoilla sovittujen sopimuseläkkeiden ja vapaaehtoisten eläkesäästöjen käyttösääntöjä ollaan todennäköisesti muuttamassa Ruotsissa.

Maan hallituksen teettämässä selvityksessä todetaan, että tiettyjä sopimuseläkkeitä ja vapaaehtoisia eläkesäästöjä koskevat säädökset johtavat siihen, että monen ruotsalaisen työura jää liian lyhyeksi. Nykyisten säästöjen mukaan kyseisiä eläkkeitä voi nostaa jo 55 vuoden iässä.

Selvitystyön tarkoituksena on esittää uusia ehtoja sopimuseläkkeille ja vapaaehtoisille eläkesäästöille, jotta Ruotsin eläkejärjestelmä tukisi työurien pidentämistä. Käytännössä tämän odotetaan tarkoittavan uusia ikärajoja sopimuseläkkeiden ja vapaaehtoisten eläkesäästöjen nostamiselle.

Selvitysryhmän on määrä esittää ehdotuksensa Ruotsin hallitukselle viimeistään 1.4.2013.

(Riksdag & Department 21/2012)

Norja

Eläkeriita pysäytti öljyntuotannon

🦄 Norjassa leimahti kesällä työmarkkinariita öljyalan työntekijöiden eläkkeistä.

Norjan öljyteollisuuden liitto OLF ja ammatiliitot kiistelivät noin 7000 offshore-työntekijän eläkepaketeista. Työntekijät vaativat palkankorotuksia, aiempaa parempia ylityökorvauksia ja oikeutta jäädä eläkkeelle 62-vuotiaana. Norjassa virallinen eläkeikä on 65 vuotta.

Työmarkkinariita johti siihen, että noin kymmenen prosenttia öljynporauslauttojen työntekijöistä aloitti lakon kesäkuun 24. päivänä.

Lakko ehti kestää 16 päivää, ja oli johtamassa työnantajapuolen suunnittelemaan työsulkuun. Maan hallitus kuitenkin pakotti kiistan osapuolet sopuun. Hallitus puuttui asiaan, sillä työsululla olisi ollut vakavia vaikutuksia Norjan talouteen ja maineeseen vakaana öljyntuottajana.

Norjan lain mukaan hallitus voi pakottaa lakkoilevat työntekijät takaisin töihin. Maan hallitus on hyödyntänyt tätä mahdollisuutta aiemmin suojellakseen öljyteollisuutta, josta maan talous on suuresti riippuvainen.

Öljyalan kiista on herättänyt närkästystä Norjassa, jossa öljy- ja kaasutyöntekijät ovat maailman parhaiten palkattuja. Öljytyöntekijät ansaitsevat keskimäärin yli 146 000 euroa vuodessa.

Norja on maailman kahdeksanneksi suurin öljyn vientimaa ja toiseksi suurin kaasunviejä Euroopassa.

(Kauppalehti 9.7.2012, Yle 10.7.2012, Taloussanomat 10.7.2012)

Portugali

Hallitus esti pääsyn varhaiseläkkeelle

🦄 Portugalin hallitus on tänä vuonna sulkenut julkisen sektorin eläkejärjestelmään kuuluvilta työntekijöiltä mahdollisuuden päästä varhaiseläkkeelle. Ovi varhaiseläkkeelle on suljettu ainakin vuoden 2014 loppuun asti.

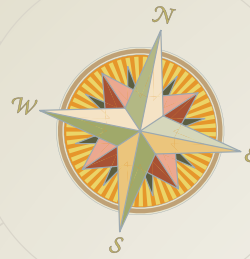
Hallituksen toimenpide on osa sopimusta, jonka Portugalin on solminut EU:n ja Kansainvälisen

valuuttarahaston kanssa maan kulujen karsimiseksi ja budjetin tasapainottamiseksi.

Tähän mennessä varhaiseläkkeelle ovat päässeet pitkäaikaistyöttömät ja ikääntyneet työttömät työnhakijat. Ikääntyneet, 57-vuotiaat tai vanhemmat työttömät, ovat voineet päästä varhaiseläkkeelle 62-vuotiaana. Pitkäaikaistyöttömät taas ovat voineet siirtyä varhaiseläkkeelle jo 57- tai 52-vuotiaana. Jälkimmäiseen varhaiseläkeikärajaan työttömältä on edellytetty 22 vuoden työhistoria työeläkevakuutettuna.

Portugali on viime vuosina tehnyt monia leikkauksia ja muutoksia maan eläkejärjestelmään. Esimerkiksi vuonna 2011 maa jättäytyi julkisen

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia. Lisää luettavaa muiden maiden eläketurvasta löydät Etk.fi-verkkopalvelusta.

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Pallo Hallussa

sektorin eläkkeiden indeksikorotukset.

Portugalilaisten eläketurva koostuu monesta eri osasta. Portugalissa on yleinen eläkejärjestelmä, virkamiesten oma eläkejärjestelmä, vapaaehtoinen lisämaksullinen rahastoiva ykköspilarin mukainen järjestelmä, tulosidonnainen sosiaalivakuutuseläkejärjestelmä sekä eläkelisä sosiaalivakuutuseläkkeen saajalle. Lisäksi maassa on työmarkkinaosapuolten sopimuseläkejärjestelmiä ja yksilöllisiä eläkejärjestelyjä.

Yleisen eläkejärjestelmän eläkkeet rahoitetaan jakojärjestelmällä, jonka tukena on puskurirahasto. Eläkevakuutusmaksu kerätään osana yleistä sosiaalivakuutusmaksua. Maksusta noin kaksi kolmasosa on työnantajan vastuulla ja noin yksi kolmasosa työntekijän vastuulla.

(International Update – Recent Developments in Foreign Public and Private Pensions July 2012, Etk.fi)

Latvia

Ikärajat korkeammaksi ja vakuutusaika pidemmäksi

Latvian parlamentti hyväksyi kesäkuussa eläkeuudistuksen, joka nostaa asteittain latviaalaisten eläkeikää. Uuden lain mukaan eläkeiän alarajaa korotetaan 62 ikävuodesta 65 vuoteen kolmen kuukauden välein vuosina 2014–2025.

Samalla Latvia korottaa eläkkeen saamiseksi edellytettävien vakuutusvuosien määrä. Vuonna 2014 työntekijällä tulee olla eläkkeen saamiseksi vähintään 15 vuotta vakuutettua työhistoriaa. Vuonna 2025 vakuutettuja työvuosien minimimäärä korotetaan 20 vuoteen. Tällä hetkellä Latvia edellyttää eläkkeen saamiseksi vähintään 10 vuotta vakuutettua työhistoriaa.

Hallitus perustelee eläkeuudistusta maan väestön vähenemisellä ja ikääntymisellä. Latviassa on yksi Euroopan alhaisimmista syntyvyyslukuista. Maassa syntyy keskimäärin vain 1,3 lasta naista kohden vuodessa. Vuonna 2010 Latviassa oli 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä noin 25 prosenttia väestöstä. Ennusteiden mukaan ikääntyneiden osuus nousee vuoteen 2060 mennessä noin 68 prosenttiin väestöstä.

Eläketurva perustuu Latviassa pääasiassa työntekoon. Rahastoeläkejärjestelmä on pakollinen

1.7.1971 jälkeen syntyneille. Tarveharkintaista vähimmäisetuutta maksetaan niille vakuutetuille, joilla ei ole oikeutta työeläkkeeseen.

Lakisääteinen eläkejärjestelmä kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Vain muutama prosentti palkansaajista kuuluu vapaaehtoiseen lisäeläketurvan piiriin.

(International Update – Recent Developments in Foreign Public and Private Pensions August 2012, Etk.fi)

Alankomaat

Solvenssi II –direktiivi kritiikin kohteena

Alankomaiden sosiaaliministeri **Henk Kamp** on viime aikoina toistuvasti kritisoinut EU:n komission suunnitelmia eläkerahastojen vakavarai-

suuden kehittämiseksi.

Kamp totesi elokuun alussa Alankomaalaisessa televisio-ohjelmassa, että ”meillä on maailman paras eläkejärjestelmä – miksi Euroopan pitäisi tulla meille selittämään, miten me hoidamme asiamme?”

Kamp vastustaa EU:n Solvenssi II -direktiiviä, joka harmonisoi EU-alueella vakuutusyhtiöiden vakavaraisuussäännökset, vastuuvelan laskennan ja vakavaraisuusvalvonnan. Direktiivi astui voimaan vuonna 2009 ja sitä ollaan lähivuosina täydentämässä. Direktiiviä sovelletaan täysmääräisesti vuodesta 2014 alkaen.

Sosiaaliministeri Kamp pelkää, että jos Solvenssi II -direktiiviä sovelletaan eläkerahastoihin, Alankomaiden rahastojen pitää kasvattaa puskureitaan 80 miljardilla eurolla lisää. Kampin mukaan direktiivin soveltaminen eläkerahastoihin johtaisi siihen, että puskureiden kasvattami-

seen tarvittavat varat olisi otettava maksettavista etuuksista.

– Eläkerahastot hoitavat työntekijöiden ja työnantajien rahoja, ja tämä poikkeaa vakuutusyhtiöistä, jotka pyörittävät kaupallista toimintaa, Kamp sanoo.

(IPE 16.8.2012)

Iso-Britannia

Alhaiset korot aiheuttavat painajaisia

Korkomarkkinoiden nykytila aiheuttaa painajaisia eläkerahastoille, sanoo Iso-Britannian eläkeministeri **Steve Webb**.

Korkotason ollessa ennätysalhaalla eläkerahastojen ostamien velkakirjojen tuotto jää monessa maassa jo alle inflaation, mikä uhkaa rahastojen tuottokehitystä ja eläkelupauksia.

Puhueensa kesällä Iso-Britannian eläkerahastojen edunvalvontajärjestön NAPF:n tilaisuudessa Webb sanoi, että poliitikkojen ei tulisi katsoa viereä, jos rahastojen taseet ovat uhattuna.

Myös EU:n vakavaraisuussäädökset uhkaavat Webbin mielestä eläkerahastojen toimintaa. Webb totesi samassa NAPF:n tilaisuudessa, että Britannian hallitus vastustaa päättäväisesti EU:n Solvenssi II -direktiivin soveltamista eläkerahastoihin.

Ministeri Webb pitää direktiivin soveltamista eläkerahastoihin tarpeettomana ja syvästi vahingollisena.

(IPE 21.6.2012)

EU

Työviikkojen pituudessa usean tunnin erot

Tuoreen selvityksen mukaan pisintä työviikkoa Euroopan Unionissa tehdään Romaniassa. Romanianlaiset työskentelevät keskimäärin 41,3 tuntia viikossa. Romanianlaisten jälkeen pisintä työviikkoa paikskitaan Luxemburgissa ja Saksassa.

Selvityksen perusteella lyhintä työviikkoa tehdään Suomessa, keskimäärin 37,8 tuntia viikossa. EU-maiden keskimääräinen työviikko kestää 39,7 tuntia.

(Riksdag & Department 21/2012)

Pääministeri Jyrki Katainen totesi puheessaan, että 50-vuotiaan työeläkejärjestelmän uskottavuus edellyttää sen uudelleentarkastelua. Johtaja Markku J. Jääskeläinen (oik.) Telasta juonsi 50-vuotisjuhlia, joissa nähtiin myös Cirkus Helsingin taiturointia.

50-vuotias työeläke matkalla tulevaisuuteen

Työeläkejärjestelmän 50-vuotista taivalta juhlistettiin 21.8. Tiedekeskus Heurekassa. Katse oli kuitenkin enemmän tulevaisuudessa kuin menneisyydessä. Valtiovallan tervehdysten juhlaan toi pääministeri **Jyrki Katainen**.

– Eläkejärjestelmä ei koskaan ole täysin valmis, vaan se elää yhteiskunnan ja siinä tapahtuvien muutosten mukana, totesi pääministeri Katainen puheessaan.

Katainen toivotti omasta ja hallituksensa puolesta onnea työeläkejärjestelmän kehittäjille ja rakentajille myös tulevaisuudessa. Hän kiitteli vuoden 2005 eläkeuudistusta, joka auttaa työeläkejärjestelmää kestämaan väestön ikääntymisestä aiheutuvaa painetta kohtalaisen hyvin. Kataisen mukaan uudistukselle tarvitaan kuitenkin jatkoa.

– Riittävän eläketason turvaaminen myös tulevaisuudessa, eläketurvan rahoituksen kestävyys ja eläkejärjestelmän uskottavuus edellyttävät järjestelmän uudelleen tarkastelua.

Julkisen sektorin paineet

Pääministeri totesi, että tällä vaalikaudella ei tulla tekemään päätöksiä vanhuuseläkeiän korottamisesta. Hän kuitenkin painotti työurien pidentämisen tarvetta. Tämä olisi Kataisen mukaan tärkeää paitsi eläkejärjestelmän kestävyys, niin erityisesti julkisen talouden kestävyys kannalta.

Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Jukka Rantala** ja Telan toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes** pohtivat yhteisessä avauspuheenvuorossaan eläkejärjestelmän roolia yhteiskunnassa.

– Työeläkejärjestelmän harteille säilytetään huolta julkisen sektorin kestävyysvajeen korjauksesta työuria pidentämällä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että yhteiskunnassa jokaisella toimialalla on oma roolinsa ja vastuunsa. Yksi lääke ei paranna yhteiskunnassakaan kaikkia vaivoja, kunkin järjestelmän tulisi hoitaa hyvin oma perustehtävänsä, Siimes totesi.

Jukka Rantala muistutti, että maailman muuttuessa täytyy työeläkkeen muuttua siinä mukana. Siksi juhluvuoden järjestelyissä on käännetty katse tulevaisuuteen ja haluttu kuulla nuoria.

– Emme nyt siis katso vain 50 vuotta taaksepäin, vaan myös eteenpäin. Siinä 100 vuoden perspektiivissä nyt tekeillä oleva työeläkkeen muutostarpeiden kartoitus asettuu oikeaan mittakaavaan, Rantala sanoi.

Työeläkealan 50-vuotisjuhliin Tiedekeskus Heurekaan kokoontui runsas joukko alan toimijoita, päättäjiä ja valvojia.

Heurekan näyttely 20Xo – Matka tulevaisuuteen on avoinna tammikuun 2013 lopulle. Näyttelyssä luodataan tulevaisuuden näkymiä eri näkökulmista. Työeläke on matkavakuutus tulevaisuuteen.

*Teksti: Riitta Väkeväinen
Kuva: Magi Viljanen*

Työura- ja eläketyöryhmät jatkavat työtään

 Valtiovarainministeriön ylijohtajan **Jukka Pekkarisen** johtama selvitysryhmä on aloittanut alkusyksystä työnsä. Tavoitteena on tehdä selvitys vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutuksista ja lisätoimien tarpeellisuudesta sen turvaamiseksi, että eläkejärjestelmä pysyy taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävässä elinajan pidetessä. Työ liittyy työmarkkinakeskusjärjestöjen keväällä sopimiin linjauksiin työurien pidentämiseksi.

Työmarkkinakeskusjärjestöt nimesivät asiantuntijaryhmän jäsenet kesällä. He ovat ylijohtaja **Outi Antila**, johtaja **Seija Ilmakunnas**, osastopäällikkö **Olli Kangas**, toimitusjohtaja **Jukka Rantala**, johtaja **Hannu Uusitalo**, hallintoneuvos **Timo Viherkenttä** ja toimitusjohtaja **Vesa Vihriälä**.

Selvitysryhmän asiantuntijasihteereinä toimivat finanssineuvos **Tuulia Hakola-Uusitalo** valtiovarainministeriöstä ja osastopäällikkö **Mikko Kautto** Eläketurvakeskuksesta.

Selvitysryhmä raportoi keskeisten työmarkkinajärjestöjen eläkeneuvotteluryhmälle, ja selvitys on tarkoitettu saada valmiiksi vuoden 2013 loppuun mennessä.

Työmarkkinajärjestöt ja työeläkelaitokset nimesivät erillisen seurantaryhmän, jota selvitys-

ryhmä kuulee ja jota se informoi työnsä edistymisestä. Seurantaryhmän jäsenet ovat johtaja **Minna Helle**, asiantuntija **Antti Tanskanen**, pääekonomisti **Eugen Koev**, eläke- ja työura-asioiden päällikkö **Kaija Kallinen**, lakimies **Heli Puura**, johtaja **Mikko Karpoja**, johtaja **Jaako Kiander** ja varatoimitusjohtaja **Risto Murto**.

Eläkeneuvotteluryhmä tähtää vuoteen 2017

Eläketurvakeskuksen toimitusjohtajan Jukka Rantalan luotsaama työmarkkinajärjestöjen eläkeneuvotteluryhmä jatkaa työtään. Uutena jäsenenä ryhmässä on aloittanut EK:n asiantuntija **Vesa Rantahalvari**.

Tällä hetkellä ryhmän agendalla on muun muassa se, miten kuntien eläkkeiden rahoitus turvataan kunta- ja palvelurakenteen muuttuessa. Myös perhe-eläkkeet ovat Rantalan ryhmän pohdinnoissa. Tästä aiheesta odotetaan keskustelun tueksi Eläketurvakeskuksen selvitystä, joka valmistuu ensi vuoden puolella.

Työurasopimuksen yhteydessä keväällä 2012 sovittiin, että laajoista eläkeikärajoihin, varhais- ja perhe-eläkkeiden kohtaloon ja eläkkeiden mää-

räytymiseen liittyvistä asioista päätetään Jukka Pekkarisen vetämän selvitystyön jälkeen. Näihin liittyvä uudistus ehdotettiin tulevaksi voimaan vuonna 2017.

Indeksityöryhmä pohtii laskentavaihtoehtoja

Työeläkkeiden indeksijärjestelmää arvioiva työryhmä saa työnsä päätökseen aikataulussa eli vuoden loppuun mennessä. Keväällä työryhmä tutustui erilaisiin selvityksiin, muun muassa siitä, miten eläkemaksut ja -etuudet kohdentuvat eri sukupolville. Ryhmä on myös käynyt läpi palkansaajajärjestöjen ja EK:n tekemiä ehdotuksia indeksin laskentavaihtoehtoiksi.

Työryhmän tehtävänä on arvioida työeläkeindeksijärjestelmän mahdollisia muutostarpeita. Työryhmän asettamisesta sovittiin hallitusohjelmassa. Indeksien arvioinnissa on sovitettava yhteen ostovoimasta huolehtiminen, sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus, työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys ja kohtuulliset työeläkemaksut. Ryhmässä ovat edustettuina työmarkkinaosapuolten lisäksi eläkeläis- ja nuorisojärjestöt.

Aloittavien yrittäjien eläkemaksuihin korotus

 Hallitus esittää korotusta yritystoiminnan aloittavan yrittäjän työeläkevakuutusmaksuun.

Esitetyt lakimuutoksen perusteella yritystoiminnan aloittavat yrittäjät maksaisivat 78 prosenttia normaalista työeläkevakuutusmaksusta yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Nykyinen prosenttimäärä on 75. Käytännössä tämä tarkoittaisi keskimäärin 130 euron vuosit-

taista korotusta aloittavien yrittäjien työeläkevakuutusmaksuun.

Muutos vähentäisi yrittäjien eläkelakiin liittyviä valtion kustannuksia. Valtio rahoittaa yrittäjäeläkkeet siltä osin kuin vakuutusmaksut eivät riitä eläkkeiden kustannuksiin. Vuonna 2013 säästövaikutus olisi 1,3 miljoonaa euroa. Voimaantumisen jälkeen vaikutus kasvaisi. Muutos olisi täysimääräi-

sesti voimassa vuonna 2017, jolloin valtion säästöt olisivat 5,6 miljoonaa euroa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen, ja lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2013 alusta. Se koskee niitä yrittäjiä, jotka aloittavat yrittäjätoiminnan lain voimaantumisen jälkeen.

Osa-aikaeläkkeen ikäraja ylös - varhennettu vanhuuseläke pois

 Hallitus esittää osa-aikaeläkkeen ikärajan korotusta. Ikäraja nousisi 61 vuoteen nykyisestä 60 vuodesta. Muutos koskisi vuonna 1954 tai sen jälkeen syntyneitä.

Hallitus esittää myös varhennetun vanhuuseläkkeen poistamista kokonaan työeläkejärjestelmästä. Nykyään varhennetulle vanhuuseläkkeelle on mahdollista jäädä 62-vuotiaana.

Myöskään työttömyysturvan lisäpäivärahaa saavilla pitkäaikaistyöttömillä eli ns. työttömyys-

putkessa olevilla ei olisi enää mahdollisuutta jäädä 62-vuotiaana varhennusvähennyksellä vähentämättömälle vanhuuseläkkeelle. Muutos koskisi vuonna 1958 ja sen jälkeen syntyneitä.

Myös oikeus takuueläkkeeseen siirtyisi nykyisestä 62 ikävuodesta 63 vuoteen.

Esitettyjen muutosten seurauksena eläkkeellesiirtymisiän odotteen arvioidaan nousevan 0,1 vuodella. Ehdotukset perustuvat hallitusohjelmaan ja työmarkkinakeskusjärjestöjen keväällä

tekemään työurasopimukseen, jonka toimenpiteet hyväksyttiin hallituksen kehysriihessä.

Muutosten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2013 alusta. Ne eivät vaikuttaisi jo myönnettyihin osa-aika- ja varhennettuihin eläkkeisiin. Eduskunta päättää muutoksista.

Ei enää lisäeläkkeitä valtionyhtiöissä

Valtion omistamien yhtiöiden johdon palkitsemiselle laadittiin loppukesästä uudet säännöt. Talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanoton mukaan palkitsemisen on oltava avointa ja kohtuullista. Valtion kanta omistajana on, että lisäeläkkeitä ei käytetä palkitsemiseen.

Kannanoton mukaan mahdollinen TyEL-tason ylittävä lisäeläkemaksu tulee sopia joko rahamääräisenä tai prosentuaaliseksi osuudeksi kokonaispalkasta. Lisäeläkemaksun suuruus on otettava huomioon, kun kokonaispalkkaa arvioidaan suhteessa verrokkiyhtiöihin, vastaavia tehtäviä koskeviin palkitsemistilastoihin tai muiden tehtävien palkitsemistasoihin yhtiön sisällä.

Eläke-etuuksien tulee perustua kiinteään kuu-

kausipalkkaan. Muuttuvat palkanosat eivät karta työnantajan maksamaa eläkettä, ellei eläkelainsäädännöstä muuta johdu.

Ministerivaliokunnan mukaan myös toimisopimusten eläkeikää sekä irtisanomista ja purkamista koskevat ehdot on pidettävä yhtiön kannalta kohtuullisina. Eläkeiän tulee olla vähintään 63 vuotta ja eläkkeiden tulee olla yksinomaan maksuperusteisia.

NIMITYKSET

LähiTapiola Eläkeyhtiö

FM **Saila Salo** on nimitetty 2.5.2011 lähtien vakuustekniselle osastolle matemaatikoksi.

DI **Kaisa Kallio** on nimitetty sijoitustoimintoon kotimaisten kiinteistösijoitusten salkunhoitajaksi 1.9.2012 alkaen. Kallio työskentelee tällä hetkellä salkunhoitajana Kiinteistö-Tapiola Oy:ssä.

KTM, ON **Asta Lassila** on nimitetty 1.9.2012 alkaen sijoitustoimintoon yritysrahoituksen rahoituspäälliköksi.

Eläkevakuutusyhtiö Etera

Katja Kalli on nimitetty asiakaspäälliköksi Länsi-Suomen alueelle 1.6.2012 lähtien. Hänen toimialueenaan on Pohjanmaa ja osa Pirkanmaata. Kalli on työskennellyt aiemmin asiakasneuvojana Eterassa.

Sami Karjalainen on nimitetty asiakaspäälliköksi Länsi-Suomen alueelle 7.6.2012 lähtien. Hänen toimialueenaan on Pirkanmaa. Karjalainen on työskennellyt aiemmin aluemyyntipäällikkönä Vakuutusyhtiö Trygissä.

Hanna Soisalo on nimitetty markkinointipäälliköksi 13.6.2012 lähtien. Soisalo on aikaisemmin työskennellyt markkinointipäällikkönä TDC Oy Finlandissa.

Ilmarinen

KTM **Sini Juutila** on nimitetty yrityssuunnittelusta vastaavaksi kehittämisspälliköksi 16.1.2012 alkaen.

Valtion Eläkerahasto (VER)

KTM **Ilkka Rinne** on nimitetty salkunhoitajaksi korkosijoituksiin 23.7.2012 lukien.

Finanssivalvonta

Varatuomari, OTL **Erkki Rajaniemi** on nimitetty Finanssivalvontaan johdon neuvonantajaksi 1.10.2012 alkaen. Hän siirtyy Fivaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosastolta vakuutusmarkkinayksikön johtajan paikalta.

Finanssialan Keskusliitto

YTM **Tuomo Yli-Huttula** on aloittanut viestintäjohtajana 10.9. Hän siirtyy tehtävään Itä-Savon päätoimittajan paikalta.

Merimieseläkekassa

FM **Kari Välimäki** on aloittanut Merimieseläkekassan toimitusjohtajana 1.10. Hän siirtyi tehtävään sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikön virasta.

Työeläkevakuuttajat TELA

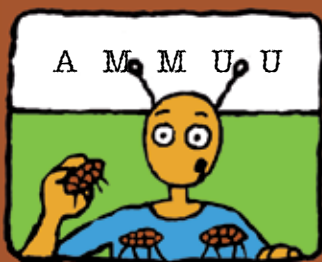
FM **Minna Lehmuskero** on nimitetty matemaatikoksi 1.12.2012 alkaen. Hän toimii Telassa vakuutusmatemaattisen asiantuntijan tehtävässä. Työhön kuuluvat mm. vastuu- ja vakavaraisuuslaskenta-asiat työeläkealalla sekä vakuutusalan kansainvälisen sääntelyn seuranta. Lehmuskero siirtyy tehtävään Eläketurvakeskuksesta matemaatikon paikalta.

FM **Aija Laurila** on nimitetty Telaan määrälläiseksi vs. viestinnän suunnittelijaksi 12.10.2012 alkaen. Laurilan tehtäviin kuuluu muun muassa uutiskirjeen toimittaminen, verkkoviestintä ja muut viestinnän tehtävät. Hän siirtyy tehtävään Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentiasta suunnittelijan paikalta.

Eläketurvakeskus

YTK **Riitta Väkeväinen** on nimitetty yhteyspäälliköksi viestintäosastolle 1.10. alkaen. Hän koordinoi mediatyhteyksiä ja viestintäyhteistyötä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tätä ennen hän on toiminut ETK:n viestinnässä tiedottajana.

Yhdyskunta

www.tahtikuviot.fi

Maatilojen koot kasvavat ja niin myös eläkkeet?

Kilpailukykyä yhteisöllisestä ajattelusta

Leenamajja Ojala, Kaija Pöysti:

Kilpailukyky 2.0

Sitra ja Helsingin seudun
kauppakamari/
Helsingin Kamari Oy 2012
262 sivua
ISBN 978-952-246-173-5

 Sosiaalinen media koettiin pitkään nuorison viihteellisenä viestintämuotona ja sen hyödyt yrityskäytössä huomattiin Suomessa varsin myöhään.

Kilpailukyky 2.0 -kirjassa kerrotaan havainnollisin esimerkein kuinka suomalaiset edelläkävijäyritykset eri aloilta ovat tehostaneet toimintojaan ja kasvattaneet liiketoimintaansa yhteisöllisillä toimintatavoilla.

Sisältöjen tuottamisen ja jakamisen avoimuus ovat haastaneet perinteiset liiketoimintamallit. Kirjan johtajatus on, että kilpailuetua ei synny ainoastaan uusien työkalujen käyttöönotolla, vaan ennen kaikkea työtapojen, -ympäristön ja asenteiden muutoksella.

Työpaikka 2.0 käsittää sekä toimistolla fyysisesti että virtuaalimaailmassa jaetut työtilat, uudenlaisen johtamisen ja yrityskulttuurin. Töitä ei tehdä enää omassa työhuoneessa tai kokouksissa, vaan tilalle ovat tulleet yhteiset pilvipalvelut

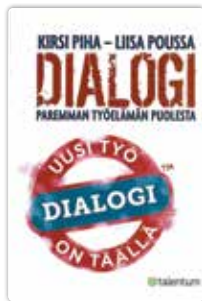
ja wikipediat, joita kaikki työntekijät voivat päivittää. Kehittämistyössä on aktiivisesti mukana myös asiakkaita ja muita sidosryhmiä.

Uusien toimintatapojen käyttö ei ole pelkäämään nuorten diginatiivien opeteltavissa, eivätkä he yksin voi saada yritystä lentoon. Menestyksen takana ovat edelleen asiantuntijat, heidän osaamisensa ja tietojen luova käyttö.

Kilpailukyky 2.0 -kirja ei ole varsinaisesti sosiaalisen median välineiden käyttöopas. Sen sijaan se tarjoaa mielenkiintoisia näkymiä siihen, miten uudenlainen yhteisöllinen ajattelutapa voi muokata sekä työn tekemisen muotoja että yrityksen mainetta ja viime kädessä johtaa parempaan kilpailukykyyn.

Anna-Maria Stenius

Y-sukupolvi haluaa elämyksiä ja sisältöä

Kirsi Piha, Liisa Poussa:

Dialogi – Paremmän työelämän puolesta

Talentum 2012
192 sivua
ISBN 978-952-14-1804-4

 Hemmoteltuja, kärsimättömiä ja itsekkäitä. Näinhän työelämään siirtyvää Y-sukupolvea usein kuvataan. Kaiken lisäksi mokomat ovat keksineet downshiftaamisen, ylenpalttisen retkuilun henkisen hyvinvoinnin nimissä.

Kirsi Pihan ja Liisa Poussan mukaan totuus on toisenlainen. *Dialogi – Paremmän työelämän puolesta* kuvaa 1980–1990-luvulla syntyneet työnteliäinä tiimipelaajina. He haluavat muuttaa työn tekemisen kulttuuria ja purkaa turhat hierarkiat. Ennen kaikkea he kuitenkin toivovat työltään mielekästä sisältöä ja vaihtelevia tehtäviä.

Kirja perustuu Aalto-yliopiston opiskelijoiden parissa tehtyyn kyselyyn ja syventäviin ryhmäkeskusteluihin. Vuoropuheluun haluttiin myös työnantajapuoli: tutkimuksen viimeisessä vaiheessa yritysedustajat ja opiskelijat istutettiin kasvokkain luomaan kymmenen teesiä Uudesta työstä.

Tärkeimmäksi asiaksi opiskelijat nostivat työn merkityksellisyyden ja onnistumisen elämykset. Molemmat edellyttävät vastuuta, jota ei kuitenkaan haluta kantaa yksin vaan yhdessä tiimin kanssa.

Päiväkodista alkaen ryhmissä kasvaneet nuoret ovat persoja palautteelle. Palkkaa sen sijaan pidetään eräänlaisena hygieniatekijänä. Sen edellytetään olevan tietyllä tasolla, jonka jälkeen asialla

ei ole motivaatioon vaikuttavaa merkitystä. Mielenkiintoista on se, että vain kolme prosenttia vastanneista lopettaisi työntöön kokonaan, jos siihen ei olisi taloudellista pakkoa.

Nuorten mielestä työn mittaamisessa voitaisiin siirtyä yhä enemmän ajasta tuloksiin. Eipä siis ihme, että yrittäjyyteen suhtaudutaan positiivisesti. Yrittäjyyteen liitetty vapauden ja itsensä toteuttamisen ajatus näkyy myös unelmien esimieheen liitetyissä määreissä. Pomo on parhaimmillaan alaisiaan tukeva mahdollistaja, joka ei huohota niskaan.

Piha ja Poussa kirjoittavat selkeästi ja johdonmukaisesti. Tutkimustuloksia taustoitetaan mielenkiintoisilla anekdooteilla ja viittauksilla median aikalaiskeskusteluihin.

Kirjaa voi suositella erityisesti henkilöstön kehittämisen parissa työskenteleville ja tietysti pomoille. Tuloksiin on silti suhtauduttava varauksella. Aalto-yliopiston opiskelijat eivät edusta koko ikäluokkaa, mutta antavat mielenkiintoisen näkökulman työhyvinvoinnin kehittämiseen.

Antti Karkiainen

Työeläkkeiden rahastoinnin uudistamistarpeet

Kuka?

Petri Hilli

- Toimitusjohtaja, QSA
- Kauppatieteiden tohtori

Teemu Pennanen

- Rahoitusmatematiikan professori,
- King's College London
- PhD (math)

Esitimme kirjassa ”Eläkevakuuttaminen epävarmassa sijoitusympäristössä” toimenpiteitä, joilla yksityisalojen työeläkejärjestelmän rahastointia voitaisiin tehostaa ja eläkelaitosten sijoitusriskien kanto-kykyä kasvattaa lisäämättä kuitenkaan eläkevarojen riittävyyteen liittyviä riskejä.

Toimenpiteet perustuvat mm. eläkkeiden ja sijoitusten kassavirtojen yhteensovittamiseen sekä riskipuskurien mitoittamiseen yhdellä kertaa kaikkia olennaisimpia riskejä vastaan. Ehdotettujen toimenpiteiden tueksi esitimme rahoituksen riskienhallintaa tukevia kvantitatiivisia menetelmiä.

Läpinäkyvyyttä ja tehoa rahastointiin

Työeläkejärjestelmän tavoitteet ja tarkastelu tulisi kiinnittää saavutetun keskituoton sijaan rahastointiasteeseen eli eläkevarojen ja eläkevastuun suhteeseen. Rahastointiaste kertoo, kuinka suuri osa tulevasta eläkemenosta voitaisiin kattaa nykyisin eläkevaroin. Näin huomioitaisiin sijoitustuottojen lisäksi myös odotettu eläkemenojen kehitys, sijoitusten tuotto-odotukset sekä kerätyn eläkemaksutason riittävyys.

Riskitekijöiden keskimääräiseen, tai muuten ennustettuun, kehitykseen perustuvat laskelmat eivät anna realistista kuvaa järjestelmän keskimääräisestä kehityksestä epävarmassa tulevaisuudessa. Esimerkiksi tuottovertailuissa usein käytetyn neljän prosentin reaalitytuoton saavuttaminen ei takaa varojen riittävyyttä rahastoitujen eläkkeiden maksamisessa.

Mielestämme työkyvyttömyyseläkkeiden rahastointi kannattaisi lopettaa ja siirtää nykyiset työkyvyttömyysrahastot vanhuuseläkerahastoihin. Järjestelmätasolla työkyvyttömyyseläkkeisiin ei liity samanlaista huoltosuhteriskiä kuin vanhuuseläkkeisiin, päinvastoin nykyennusteiden mukaan työkyvyttömyyseläkemenon on aleneva suhteessa palkkasummaan. Vanhuuseläkerahastojen sijoitushorisontti on myös pidempi kuin työkyvyttömyyseläkkeiden, jolloin sijoitusriskiä voitaisiin ottaa enemmän vaarantamatta eläkevarojen riittävyyttä.

Eläkejärjestelmän rahastointisäännökset määräävät, miten eläkemaksuja kerätään ja miten varallisuutta tullaan käyttämään työeläkemaksun nousupaineen hillitsemiseksi. Ehdotamme, että eläkevaroista kustannettava osa eläkemenosta sidottaisiin suoraan eläkemenoon eikä saavutettuihin sijoitustuottoihin. Eli nykykäytännöstä poiketen, eläkkeistä rahastoitaisiin myös indeksikorotukset ja toisaalta luovuttaisiin sijoitustuottoihin sidottu rahastoonsiirtovelvoiteesta.

Tämä helpottaisi eläkemaksun ohjaamista toivutulle uralle ja lisäksi järjestelmän läpinäkyvyyttä, sillä elä-

kevaroista katettava osuus olisi etukäteen tiedossa. Myös esimerkiksi kestäväälle maksutasolle olisi helppo päästä heti siten, että maksunosat olisivat selkeästi allokoitu. Kirjassa esitettujen laskelmien mukaan työeläkemaksu voitaisiin pitää nykyisiä ennusteita tasaisempana vaikka eläkemenoon ja sijoituksiin liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Eläkejärjestelmässä suurin osa eläkemenosta ketaan yhteisesti jakojärjestelmän kautta siten, että eläkkeiden maksaminen on hajautettu eri eläkelaitoksille. Mielestämme eläkkeiden maksaminen tulisi keskittää yhdelle toimijalle, sillä jakojärjestelmän hajautetusta toteutuksesta tuskin on hyötyä vakuutetuille ja se sitoo turhaan pääomia laitospotaisiin, alhaisen tuoton sijoituksista koostuviin puskurirahastoihin.

Vakavaraisuustarkastelu pitkäjärjenteiseksi

Eläkelaitosten vakavaraisuuskehikko asettaa rajoituksia niiden sijoitustoiminnalle. Eläkkeiden rahastoinnissa sijoittamisen horisontti on vuosikymmenien mittainen, mutta nykyinen (samoin kuin 2013 voimaan tuleva) vakavaraisuussäännöstö perustuu vain yhden vuoden sijoitushorisonttiin. Lyhytnäköinen vakavaraisuuskehikko altistaa sijoitustoiminnan rahoitusmarkkinoiden sykleille ja lyhytaikaisille häiriöille. Eläkelaitosten perustehtävä eli vakuutettujen etujen mukainen sijoittaminen vaikeutuu.

Vakavaraisuustarkastelun tulisikin perustua varojen riittävyyteen aina eläkeoikeuksien päättymiseen asti, jolloin eläkelaitokset voisivat hyödyntää pitkän aikavälin sijoitushorisonttia nykyistä tehokkaammin. Tällöin esimerkiksi lyhyellä aikavälillä vähäriskiset, mutta pitkällä aikavälillä heikottuottoiset sijoitukset tulisivat vähemmän kannattaviksi, sillä niiden odotetut tuotot eivät riittä rahastoitujen eläkkeiden kattamiseen pitkällä aikavälillä.

Jotkin uudemmat sijoitusinstrumentit, kuten infrastruktuurisijoitukset tai elinajan kehitykseen sidotut instrumentit, olisivat kiinnostavia erityisesti eläkevakuuttajan kannalta, mutta nykyinen lyhytnäköinen vakavaraisuussäännöstö rajoittaa näiden käyttöä.

Kankeat vakavaraisuusvaatimukset tulisi korvata sisäisillä malleilla. Tämä kannustaisi laitosten sisäiseen riskienhallintaan. Johdonmukaisesti toteutetulla sisäisellä mallilla saataisiin nykyistä realistisempi kuva laitoksen vakavaraisuudesta. Nykyiset laskentatekniikat soveltuvat myös hyvin pienillekin eläkelaitoksille.

OL3 – Playing with Worker's Basic Rights

🛒 Shopping around for social security for many of the posted workers at the Olkiluoto nuclear power plant construction site is like playing a game with people's basic rights at stake.

At the moment, roughly 500 employers employ 3,800 people at Olkiluoto 3. About 80 per cent of the workers are foreign, mainly from eastern Europe. Most of them are working in Finland on a temporary posting under a certificate for a posted employee.

"In terms of earnings-related pension insurance, these employees are exceptions. In general, work is insured in the country of employment," explains **Tiia Lahti**, Inspection Manager at the Finnish Centre for Pensions.

The actual scope and seriousness of the problems relating to pension insurance became clear in 2008 when tax administration data on companies operating in Olkiluoto was compared to insurance data. The problems concerned ca 1,000 employees, most of them posted workers.

Employers favour posted workers as they are insured under the legislation of their country of residence. Pension contributions and other social security contributions increase wage expenses in Finland by circa 30 per cent. In new EU Member States, these indirect labour costs are clearly lower.

In practice, employer arrangements may be very complex. For example, the sending employer of a Polish employee may be an international recruiting company with a subsidiary in Cyprus. As it is assumed that the employee does not work in his or her country of residence and regularly changes country of employment, pension insurance is taken out in Cyprus, the domicile of the employer. "In practice the employee may have worked in Finland for years," Lahti says. It would seem that certificates are issued on loose grounds since they generate income for the granting state.

"We should remember, though, that the certificate determines not only the pension provision but the entire social insurance of the person in question," Lahti warns.

Nevertheless, thanks to supervision, nearly all unclarities relating to pension insurance at Olkiluoto have been sorted out. The problems have also generated a positive effect: a cooperation forum has been created, involving the Finnish Centre for Pensions, the Tax Administration and other related authorities. To prevent black economy, the Finnish Centre for Pensions and the Tax Administration have held briefings for employers and employees at Olkiluoto.

Although heavy bureaucracy hampers sufficient exchange of information between the authorities, both Lahti and **Pekka Muinonen**, Chief Inspector at the Tax Administration, are excited about recent and forthcoming legislative reforms in supervision. As of September this year, all construction workers must have a tax number, and as of next year, employers are under obligation to declare construction site workers and contractors on a monthly basis. Legislation stipulating contractor's obligations will also be reformed. As a result, even long-term cooperative partners have to submit up-to-date clarifications concerning their employees.

Reforms of this type force large construction sites such as Olkiluoto 3 to become organised in a completely different way from before.

Farmers and pensions

🛒 Compared to dairy farms in Europe, those in Finland are rather small, with an average of 28 cows per farm. Furthermore, the number of dairy farms has been cut by half in the past decade. Many of them have closed down as the younger generation lacks an interest in taking over.

Sisko and Tuomo Kivelä's dairy farm comprises 120 cows and roughly 100 calves. The Kiveläs, who are in their 50s, would gradually like to hand over the responsibility for the farm to the next generation. However, their sons, who are in their 20s and do not live on the farm, are not ready to take over quite yet. Nor does the currently accrued pension of EUR 1,000 tempt the parents to retire.

The Kiveläs have made sure their future pension is sufficient by raising their contributions under the Farmers' Pensions Act (MyEL) at regular intervals. They have also taken out a small supplementary pension insurance.

The farmers' early retirement aid, introduced to facilitate generational changes on farms, will undergo many amendments in the near future. As of 2014, the lowest early retirement age for farm closure pension will be raised to 59 years. The farmers' early retirement aid will be abolished by the end of 2014. The underlying reason for these changes is EU's aim to prolong careers. However, "persons taking over a farm should be under 30 years of age; otherwise they will have built a life for themselves elsewhere," the Kiveläs argue.

The average age of farmers is now 48 years and the average retirement age 62 years. The average monthly MyEL pension was EUR 315. Due to the growing size of farms, the MyEL share of starting pensions was EUR 686/month.

The average monthly MyEL income was EUR 1,560 in 2012. It is growing by 3-5 percentage points per year due to the wage coefficient, larger farms and higher reported income as farmers have become increasingly aware of the impact of earnings on all social benefits.

As of the beginning of 2013, the MyEL contribution will increase by a total of 3.4 percentage points.

Pension for degrees since 2005

🛒 Pension accrues for degrees from vocational schools, polytechnics and universities but not for the matriculation examination, further education and post-graduate degrees. A person can accrue pension for a degree until the age of 68, providing he or she has not retired before that.

Pension accrues for a degree for a maximum of 5 years. "If you study for two degrees of different level, you accrue pension for a total period of five years, even if it takes longer to graduate," explains **Marjukka Hietaniemi**, Development Manager at the Finnish Centre for Pensions. The type of degree determines the accrual period: four years for a polytechnic degree and five years for a master's degree.

The pension accrued for a degree is based on assumed monthly earnings determined each year. In 2010, the monthly 'earnings' of a student was EUR 676.

Pension accrues also for a degree from abroad under the prerequisite that the student has received a study grant from Finland for at least part of the time. This requirement does not apply to degrees acquired in Finland. "If you come from abroad and take a degree in Finland, you also accrue pension. You can apply for the pension once you have gained earnings to the total amount of EUR 16,000," Hietaniemi explains.

Since the pension accrued for a degree is financed in full by the State, "pension accrued on the basis of a degree does not exclude other pension accrual," Hietaniemi concludes.

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT OVAT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI.

JULKAISUJA VOI MYÖSTILATA PAPERIVERSIONA KOTISIVULTA TAI OSOITTEESTA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAIVAIHDE 029 411 20).

RAPORTTEJA

Working-life expectancy in Finland: trends and differentials 2000–2015. A multistate regression modeling approach

Työajanodote on tietynikäisen henkilön jäljellä oleva aika työelämässä. Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida kuinka pitkä on suomalaisten keskimääräinen työura sekä kuvata toteutuneen työssäoloajan yleistä kehityssuuntaa ja antaa sille ennuste. Tutkimusmenetelmänä käytettiin monitilaista regressiomallia. Tulokset osoittavat työn osuuden elinajasta kääntyneen kasvuun 2000-luvun alussa ja työurien pidentyneen merkittävästi koko viime vuosikymmenen 15–64-vuotiaassa mies- ja naisväestössä. Arvion mukaan 15-vuotiailla miehillä oli jäljellä 34,6 ja naisilla 34,0 työvuotta vuonna 2010. Myönteisen kehityksen ennustetaan jatkuvan vuoteen 2015 asti olettaen, ettei taloudellisissa suhdanteissa tapahdu suuria muutoksia.

*Tekijä: Markku Nurminen
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Reports 03/2012
ISBN 978-951-691-165-9 (nid.)
ISBN 978-951-691-166-6 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)*

Työnantajan omavastuuperiaate työkyvyttömyyseläkkeissä

Suurtyönantajat ovat velvollisia korvaamaan osan työntekijöidensä työkyvyttömyyseläkkeistä. Tämän omavastuuperiaatteen on toivottu kannustavan työnantajia vähentämään työkyvyttömyyseläkkeitä erilaisilla ennaltaehkäisevillä toimilla. Tutkimuksessa kuvataan työkyvyttömyyseläkemaksun määräytymistä sekä arvioidaan maksujen kannustinvaikutuksia.

*Tekijät: Tomi Kyyrä, Juha Tuomala ja Tuuli Ylinen
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 04/2012
ISBN 978-951-691-167-3 (nid.)
ISBN 978-951-691-168-0 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)*

KESKUSTELUALOITTEITA

Lakisääteisten eläkkeiden verotus Suomessa vuosina 2005–2010

Eläkkeensaajan verotus kevenyi vuosina 2005–2010. Keskustelualoitteessa tarkastellaan verotuksen vaikutusta eläkkeensaajan tuloihin laajalla rekisteriaineistolla. Julkaisuun on koottu tietoa eläkkeiden jakaumasta ja eläkkeensaajan toimeentulosta. Mukana on myös maakuntakohtaista tietoa. Tulosten mukaan eläkkeensaajan toimeentulo kehittyi tarkastelujaksolla suotuisasti, ja verotuksen keveneminen noin 3 prosenttiyksiköllä vahvisti tätä kehitystä.

*Tekijät: Janne Salonen ja Juha Knuuti
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 04/2012
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1795-3103 (painettu)
ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)*

KATSAUKSIA

Työeläkemenoenuste vuodelle 2012

Katsaus sisältää ennusteen vuoden 2012 lakisääteisestä eläkemenosta ja eläkkeensaajien lukumäärästä. Mukaan on laskettu sekä yksityisen että julkisen sektorin eläkkeet. Ennusteen perusteella sekä eläkkeensaajien lukumäärä että lakisääteinen eläkemenotulevat kasvamaan hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

*Tekijä: Marja Kiviniemi
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 03/2012
ISSN-L 1236-7737
ISSN 1798-7474 (verkkojulkaisu)*

KÄSIKIRJOJA

Handbok för beräkning av arbetspensioner 2012

Laskentaoppaassa käsitellään eläkelaskennan perusteita mm. havainnollistavien esimerkkien avulla. Se on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsi kirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville. Opas on ruotsinkielinen käännös keväällä 2012 ilmestyneestä oppaasta. Se ilmestyy vain sähköisenä versiona (www.etk.fi).

*Tekijät: Johanna Kujaanpää ja Marjukka Hietaniemi (ETK) sekä Hannele Kantanen (Keva), käännös Pia Hansson (ETK)
Sarja: Pensionsskyddscentralens handböcker 02/2012
ISBN 978-951-691-169-7 (PDF)
ISSN-L 1795-9578
ISSN 1798-7504 (verkkojulkaisu)*

